คัมภีร์

สรุปเนื้อหา

ป.6

สังคมศึกษา

สำหรับนักเรียนใช้ศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหา
ของบทเรียนทุกเรื่อง ด้วยตัวเองอย่างได้ผล
และครูอาจารย์ใช้เป็นคู่มือประกอบการสอน

- สรุปเนื้อหาแบบเจาะลึก อย่างครบถ้วน
- ละเอียด ชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย
- เสริมด้วยแบบฝึกหัดท้ายบท พร้อมเฉลยละเอียด

พิเศษ เมื่อซื้อหนังสือเล่มนี้ จะได้รับสิทธิ์เข้าใช้งาน
"คลิปวิดีโอการสอนออนไลน์คอร์สสรุปเนื้อหา" **ฟรี 1 เดือน**

สิทธิพิเศษสำหรับผู้ซื้อ

คัมภีร์สรุปเนื้อหา ป.6 วิชาสังคมศึกษา

หนังสือ **"ชุดคัมภีร์"** เป็นคู่มือเตรียมสอบแนวใหม่ที่บัณฑิตแนะแนวเพิ่งจัดทำขึ้นล่าสุด โดยในแต่ละวิชาได้จัดพิมพ์แยกเป็น 3 เล่ม ตามลักษณะพิเศษ และจุดเน้นที่ต่างกันดังนี้

-คัมภีร์สรุปเนื้อหา เป็นหนังสือที่ปรับปรุงมาจาก **"ชุด TOP"** เหมาะสำหรับนักเรียนที่ต้องการอ่านปูพื้นฐานทำความเข้าใจเนื้อหา เรียงตามบทเรียนของหลักสูตรอย่างละเอียด-ครบถ้วน (หนาประมาณ 240 หน้า ราคา 159 บาท/เล่ม) ผู้ซื้อจะได้รับสิทธิเข้าดู **"คลิปวิดีโอการสอนออนไลน์คอร์สสรุปเนื้อหา" ฟรี 1 เดือน**

-คัมภีร์ตะลุยโจทย์ เป็นหนังสือที่เหมาะสำหรับใช้ทบทวนความรู้ และพัฒนาความเป็นเลิศในแต่ละวิชา เพราะในเล่มประกอบด้วย สรุปเนื้อหาสำคัญ และตัวอย่างโจทย์ของแต่ละบทเรียนจากง่ายไปหายากเพื่อใช้ฝึกฝนหาประสบการณ์ (หนาประมาณ 240 หน้า ราคา 159 บาท/เล่ม) ผู้ซื้อจะได้รับสิทธิเข้าดู **"คลิปวิดีโอการสอนออนไลน์คอร์สตะลุยโจทย์" ฟรี 1 เดือน**

-คัมภีร์พิชิตข้อสอบ เป็นหนังสือรวมแนวข้อสอบจริงพร้อมเฉลยละเอียด ของสถาบันชั้นนำทั่วประเทศทั้งการสอบ NT-ONET, การสอบวัดผลของสถานศึกษา และการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ เพื่อให้นักเรียนรู้แนวและใช้ทดสอบตัวเองก่อนลงสนามจริง (หนาประมาณ 240 หน้า ราคา 159 บาท/เล่ม) ผู้ซื้อจะได้รับสิทธิใช้งาน **"คลังโจทย์ออนไลน์ของบัณฑิตแนะแนว" ฟรี 1 เดือน**

ผู้ซื้อหนังสือเล่มนี้สามารถนำรหัสลงทะเบียน (12 หลัก) หมายเลข "ตามที่ระบุในหนังสือแต่ละเล่ม" ไปลงทะเบียนผ่านระบบอินเตอร์เน็ตที่ www.bunditnaenaew.com เข้าดู **"คลิปวิดีโอการสอนออนไลน์คอร์สสรุปเนื้อหา ในวิชาสังคมศึกษา ป.6" ได้ฟรี 1 เดือน** (นับจากวันลงทะเบียน แต่ไม่เกิน 31 พ.ค. 65)

อนึ่ง หากท่านใช้บริการออนไลน์ที่ได้รับฟรีครบ 1 เดือนแล้ว ต้องการใช้สิทธิ **"ดูคลิปวิดีโอการสอนออนไลน์"** และ/หรือ **"ใช้งานคลังโจทย์ออนไลน์"** เพิ่มเป็นตลอดระยะเวลา 1 ปี สามารถแยกซื้อบริการออนไลน์แต่ละอย่างเพิ่มได้ในราคาลดพิเศษ จากค่าบริการออนไลน์อย่างละ 1,000 บาท/ปี **โดยโทรศัพท์ไปที่ 02-2794808 แล้วแจ้งชื่อ-นามสกุล และเลขประจำตัวบัตรประชาชน (13 หลัก) พร้อมโอนเงินค่าบริการ**

วิธีใช้บริการออนไลน์ของบัณฑิตแนะแนว ผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

1. เข้าเว็ปไซต์ www.bunditnaenaew.com แล้วเลื่อนหน้าจอไปที่

กดปุ่ม **"คลิกที่นี่"** เพื่อเข้าสู่เมนูหลักของบริการติวออนไลน์

2. กดปุ่ม **"เข้าใช้งานติวออนไลน์ ที่นี่"** เพื่อเข้าไป - ลงทะเบียน
หรือ
- ใช้บริการ

3. นำ **"รหัสลงทะเบียน (12 หลัก)"** ที่ได้รับ กรอกลงในช่องให้ถูกต้อง แล้วกดปุ่มเพื่อลงทะเบียน
4. เมื่อพบหน้า **"ลงทะเบียนใช้งานครั้งแรก"** ให้ป้อนข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ-นามสกุล, โรงเรียน, ที่อยู่, หมายเลขโทรศัพท์, เลขบัตรประจำตัวประชาชน (13 หลัก) และ**ตั้งรหัสผ่านใหม่** ให้ถูกต้อง-ครบถ้วน แล้วกด "ยืนยันข้อมูล" เพื่อจบการลงทะเบียน
5. เมื่อลงทะเบียนใช้งานครั้งแรกเรียบร้อยแล้ว หากจะใช้บริการออนไลน์ต้องนำ **"เลขบัตรประจำตัวประชาชน (13 หลัก)** และ **รหัสผ่าน"** (ที่ตั้งใหม่-ตามที่ท่านกรอกลงทะเบียนไว้) มาป้อนเพื่อล็อกอินก่อนเข้าใช้งานทุกครั้ง

ชุดเรียนรู้อัจฉริยะ

สะดวก ครบถ้วน คุ้มค่า

1. สะดวก เพราะสามารถใช้ “ชุดเรียนรู้อัจฉริยะ” รูปแบบใหม่ของบัณฑิตแนะแนว **ได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง** ไม่ว่าจะเป็นที่โรงเรียน, ที่บ้าน หรือที่ไหนๆ ก็ตาม และหากมีอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อกับ Internet เช่น คอมพิวเตอร์, แท็บเล็ต หรือ สมาร์ตโฟน ก็สามารถใช้บริการออนไลน์เพิ่มได้

2. ครบถ้วน ด้วยสุดยอดเครื่องมือ และสื่อการเรียน-การสอน ที่สมบูรณ์ครบทั้ง 4 อย่าง คือ

2.1 หนังสือชุดคัมภีร์ เป็นคู่มือประกอบการเรียนชุดใหม่ล่าสุดสำหรับใช้อ่านทบทวน-พัฒนาความรู้เพื่อความเป็นเลิศในแต่ละวิชา และความสำเร็จในการสอบ โดยแต่ละวิชาจัดพิมพ์แยกเป็น 3 เล่ม ตามลักษณะพิเศษ และจุดเน้นที่ต่างกัน ดังนี้

- **หนังสือคัมภีร์สรุปเนื้อหา ของวิชา/ชั้นนั้นๆ**
- **หนังสือคัมภีร์ตะลุยโจทย์ ของวิชา/ชั้นนั้นๆ**
- **หนังสือคัมภีร์พิชิตข้อสอบ ของวิชา/ชั้นนั้นๆ**

2.2 สื่อบันทึกการสอน เป็นคลิปวิดีโอการสอนออนไลน์ คุณภาพระดับ 5 ดาว **(ทั้งภาพ-เสียง-เนื้อหา)** จากทีมอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละวิชา โดยจัดทำแยกเป็น 2 คอร์ส กล่าวคือ

- **คอร์สสรุปเนื้อหา** (วิชาละ ≈30 ชั่วโมง) จะมุ่งสอนอธิบายทำความเข้าใจเนื้อหาเรียงตามบทเรียนในแต่ละเรื่องของหลักสูตรอย่างละเอียดครบถ้วน
- **คอร์สตะลุยโจทย์** (วิชาละ ≈30 ชั่วโมง) จะสอนโดยเน้นการนำโจทย์สำคัญๆ ของแต่ละบทเรียน มาให้ฝึกฝน และอธิบายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องนั้นๆ ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.3 คลังโจทย์ออนไลน์ของบัณฑิตแนะแนว ที่รวมโจทย์การบ้านท้ายบทเรียน และแบบทดสอบชนิดต่างๆ เพิ่มเติมจากในหนังสืออีกมากมาย สำหรับใช้ทบทวนความรู้ และใช้ทดสอบตัวเองเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนสอบจริงได้ตลอดปี ทั้งการเตรียมสอบกลางภาค, สอบปลายภาค, สอบ ONET และการสอบเข้าเรียนต่อ ซึ่งจะช่วยทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการทำโจทย์-ใช้วัดความรู้ จนประสบความสำเร็จในการสอบทุกสนาม

2.4 บริการด้านแนะแนวออนไลน์ตลอดปี ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนรู้ข้อมูล พร้อมแนวทางในการเตรียมตัว เพื่อศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้อง-เหมาะสมกับตัวเอง

3. คุ้มค่า เพราะสามารถเลือกใช้สื่อและบริการออนไลน์แต่ละประเภทได้ตามความต้องการ **ในราคาประหยัดสุดๆ** โดยจะใช้ครบทั้ง 4 อย่าง เพื่อรับประโยชน์สูงสุด หรือจะแยกซื้อ**เฉพาะหนังสือชุดคัมภีร์** (สรุปเนื้อหา-ตะลุยโจทย์-พิชิตข้อสอบ) เล่มใดเล่มหนึ่ง หรือจะซื้อ**เฉพาะสิทธิดูคลิปวิดีโอการสอนออนไลน์** (คอร์สสรุปเนื้อหา-คอร์สตะลุยโจทย์) ของแต่ละคอร์ส หรือจะซื้อ**เฉพาะสิทธิใช้คลังโจทย์ออนไลน์** ตามที่สนใจ-งบประมาณของแต่ละคนได้

- **ชุดเรียนรู้อัจฉริยะระดับชั้น ป.4-ม.2** (จัดทำแยกเป็น 5 ชั้น คือ ป.4, ป.5, ป.6, ม.1 และ ม.2) แต่ละชั้นมี 5 วิชา ดังนี้ คณิตศาสตร์, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย, สังคมศึกษาฯ และวิทยาศาสตร์
- **ชุดเรียนรู้อัจฉริยะระดับชั้น ม.3-ม.5** (จัดทำแยกเป็น 3 ชั้น คือ ม.3, ม.4 และ ม.5) แต่ละชั้นมี 7 วิชา ดังนี้ คณิตศาสตร์, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย, สังคมศึกษาฯ, ฟิสิกส์, เคมี และชีววิทยา
- **ชุดเรียนรู้อัจฉริยะระดับชั้น ม.6** มี 8 วิชา ดังนี้ คณิตศาสตร์, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย, สังคมศึกษาฯ, ฟิสิกส์, เคมี, ชีววิทยา และ GAT

ดูรายละเอียดและโปรโมชั่นเพิ่มเติม ได้ที่ www.bunditnaenaew.com

คำนำ

การสร้างองค์ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในแต่ละเนื้อหาวิชา และสามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาของการสอบในทุกระดับ เช่น การสอบวัดผลของสถานศึกษา, การสอบ ONET/LAS/NT, การสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ รวมถึงการสอบแข่งขันเพื่อวัดความเป็นเลิศหรือชิงทุนการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยสื่อการเรียน-การสอนที่ครบถ้วนและมีคุณภาพเพียงพอ สำนักงานบัณฑิตแนะแนวจึงได้ผลิต **"ชุดเรียนรู้อัจฉริยะ"** เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้างต้น โดยภายในชุดเรียนรู้แต่ละวิชาจะมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ **1. หนังสือชุดคัมภีร์** เป็นตำราสำหรับใช้ศึกษาและทบทวนความรู้ด้วยตนเอง, **2. สื่อบันทึกการสอน** เป็นคลิปวิดีโอออนไลน์โดยคณาจารย์ที่เชี่ยวชาญในแต่ละวิชาที่สอนให้เข้าใจบทเรียนอย่างละเอียด ลึกซึ้ง และน่าติดตาม, **3. คลังโจทย์ออนไลน์** สำหรับใช้ทดสอบและวัดผลความรู้เพื่อประเมินศักยภาพของผู้เรียนได้ตลอดเวลา โดยจัดทำชุดเรียนรู้ดังกล่าวแยกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- หนังสือ **"คัมภีร์สรุปเนื้อหา"** ซึ่งสามารถใช้ควบคู่กับ **"คลิปวิดีโอการสอนออนไลน์คอร์สสรุปเนื้อหา"**
- หนังสือ **"คัมภีร์ตะลุยโจทย์"** ซึ่งสามารถใช้ควบคู่กับ **"คลิปวิดีโอการสอนออนไลน์คอร์สตะลุยโจทย์"**
- หนังสือ **"คัมภีร์พิชิตข้อสอบ"** ซึ่งสามารถใช้ควบคู่กับ **"คลังโจทย์ออนไลน์" ของบัณฑิตแนะแนว**

ทั้งนี้ ผู้เรียนสามารถเลือกใช้เฉพาะหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งตามที่ต้องการ หรือจะใช้บริการออนไลน์ประเภท **"คลิปวิดีโอการสอน"** หรือ **"คลังโจทย์ออนไลน์"** เพิ่มควบคู่ไปด้วยเพื่อความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ได้

สำหรับ **"คัมภีร์สรุปเนื้อหา"** เล่มนี้ เป็นหนังสือคู่มือเตรียมสอบแนวใหม่ ที่ปรับปรุงมาจาก **"ชุด** TOP**"** เหมาะสำหรับนักเรียนที่ต้องการอ่านปูพื้นฐานทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อผลการสอบที่ยอดเยี่ยม เพราะภายในเล่มประกอบด้วยเนื้อหา คำอธิบาย ตัวอย่าง และแบบฝึกหัด เรียงตามบทเรียนในหลักสูตรใหม่แต่ละวิชาอย่างครบถ้วน ซึ่งหากลงทะเบียนเข้าดู **"คลิปวิดีโอการสอนออนไลน์คอร์สสรุปเนื้อหา"** เพิ่ม ก็จะทำให้ได้รับประโยชน์ยิ่งขึ้นและช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียน-การสอบในที่สุด อนึ่งเมื่อท่านใช้บริการแล้วพบข้อบกพร่องหรือมีข้อเสนอแนะประการใด โปรดแจ้งให้ทราบด้วย เพื่อจะได้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

สำนักงานบัณฑิตแนะแนว

คัมภีร์สรุปเนื้อหา ป.6 วิชาสังคมศึกษา

กองบรรณาธิการ : ไพจิตร ศุภพิมล สิทธิชัย นิยมสิทธิ์ วิภาพร ประมวล นันท์ปภัสร์ โปกุล เพยาว์ ชาวบ้านซ่อง สุจิตตา ไชยจันลา เพชรไพลิน รอดนาค ประไพพร ไข่ม่วง วุฒิภัทร จันทร์นาค ธีรยุทธ พงษ์ศิริรัตน์ ปรีดาวรรณ ชลชีพ ภัทรพล รอดนาค

เจ้าของ : สำนักงานบัณฑิตแนะแนว โทรศัพท์ 02-2794808 แฟกซ์ 02-6171820
เลขที่ 1033/4 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กทม. 10400

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดรุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์
เลขที่ 195/6 หมู่ 5 ซอยพุทธบูชา 44 แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กทม. 10140 โทรศัพท์ 02-8706301-3

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ.2558 : ห้ามลอกเลียน คัดลอก จัดพิมพ์ หรือทำซ้ำ ไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ก่อนได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

สารบัญ

ส่วนที่ 1 : สรุปเนื้อหา ป.6 วิชาสังคมศึกษาฯ

ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

☆ พระพุทธศาสนา 5
พระพุทธ 5
พระธรรม 27
พระสงฆ์ 37
✪ ศาสนาที่สำคัญในประเทศไทย 59

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

☆ การเมืองการปกครองของไทย 70
✪ สังคมและวัฒนธรรม 84
☆ กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ 90

เศรษฐศาสตร์

✪ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ 101
☆ เศรษฐกิจพอเพียง และสหกรณ์ 114
✪ เงิน และสถาบันการเงิน 122
☆ เศรษฐกิจชุมชน 131

ประวัติศาสตร์

✪ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ 139
☆ ประวัติศาสตร์ไทย 148
ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย 148
ประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี 154
ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ 169

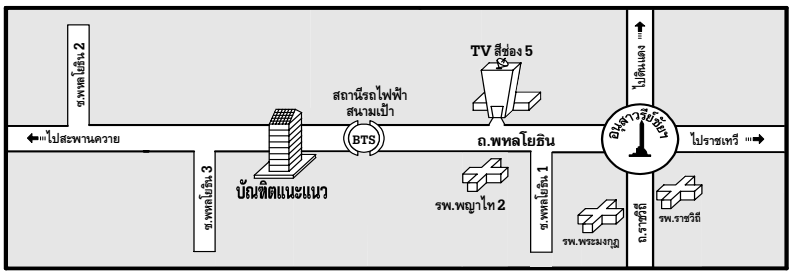
สารบัญ (ต่อ)

ภูมิศาสตร์

✪ เครื่องมือและเทคโนโลยีทางภูมิศาสตร์ 191
☆ ภูมิศาสตร์ประเทศไทย 203
✪ วิกฤตทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 221

ส่วนที่ 2 : เฉลยแบบฝึกหัด

☆ เฉลยแบบฝึกหัด 228

สำนักงานบัณฑิตแนะแนว 1033/4 ถ.พหลโยธิน สามเสนใน พญาไท กทม. 10400
เวลาทำงาน 08.00–17.00 น. **Website :** www.bunditnaenaew.com
ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เปิดทุกวัน (จันทร์–อาทิตย์) โทรศัพท์ 02–2794808 แฟกซ์ 02–6171820
ฝ่ายประสานงานโรงเรียน–ร้านค้า เปิดเฉพาะวันจันทร์–วันศุกร์ โทรศัพท์ 02–2794433 แฟกซ์ 02–2796611

สาระที่ 1

ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

พระพุทธศาสนา

พระพุทธ

ลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนา

1. พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ พระพุทธรูปเป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทธศาสนา ในขณะที่พระสงฆ์ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน

- วัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม
- วัดเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีของพระสงฆ์ และชาวพุทธทั่วไป
- วัดใช้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางสังคมของคนในสังคม เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่นตามเทศกาลต่างๆ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชนและกิจกรรมสังคม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ

2. พระพุทธศาสนาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลกับวัฒนธรรมไทยในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านรูปธรรม ได้แก่ ศิลปกรรมด้านต่างๆ ที่เป็นงานเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา มีการสร้างสรรค์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น

งานด้านสถาปัตยกรรม เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์

งานด้านปฏิมากรรม เช่น พระพุทธรูป

งานด้านจิตรกรรม เช่น จิตรกรรมฝาผนัง

2.2 ด้านจิตใจ การดำเนินชีวิตของคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนา หล่อหลอมจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทย เช่น ความมีเหตุผล ใจกว้าง มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูกตเวที และเคารพผู้อาวุโส นอกจากนั้นประเพณีต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนเทศกาลต่างๆ ก็ล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

3. พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาตนเอง ด้วยการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ

3.1 ด้านพฤติกรรมและวิถีการใช้ชีวิต ตลอดจนการทำมาหากิน (ศีล)

3.2 ด้านจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง มีคุณธรรม และมีความสงบ (จิต / สมาธิ)

3.3 ด้านปัญญา ได้แก่ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม เพื่อให้รู้จักสิ่งต่างๆ และรู้ว่าควรปฏิบัติตนต่อสิ่งนั้นอย่างไร (ปัญญา)

นอกจากนี้เราสามารถนำภาวนา ๔ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ ดังนี้

- พัฒนากาย เป็นการพัฒนาการใช้ชีวิตให้เหมาะสม ถูกต้อง และมีประโยชน์ ให้รู้จักความพอดี ประหยัด เรียบง่าย มีวินัย และรู้จักให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- พัฒนาศีล เป็นการพัฒนาความประพฤติให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยความรัก ความเมตตา ความมีไมตรีจิตต่อกัน
- พัฒนาจิตใจ เป็นการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดให้ถูกต้อง ดีงาม มีสติ สมาธิ เป็นมิตรต่อกัน ไม่คิดอิจฉาริษยากัน และรู้สึกอดทนอดกลั้น
- พัฒนาปัญญา เป็นการพัฒนาความคิดให้รู้จักไตร่ตรอง มีเหตุผล เข้าใจ และรู้เท่าทันถึงการเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดติด ยึดมั่นถือมั่นจนเกินไป

4. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ

ประเทศไทยนั้นนับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งเปรียบเสมือนเบ้าหล่อหลอมลักษณะนิสัยคนไทย ซึ่งหากนับบทบาทสำคัญของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย ดังนี้

4.1 พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ หลายอย่าง เช่น พิธีทำบุญวันเกิด พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีทำบุญงานศพ เป็นต้น

4.2 พระพุทธศาสนาสร้างเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทย ลักษณะเฉพาะของคนไทย เช่น ความยิ้มแย้มแจ่มใส ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตากรุณา เป็นต้น

4.3 พระพุทธศาสนาส่งเสริมงานด้านศิลปกรรมของไทย ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และเป็นที่มาของวัฒนธรรมและวรรณคดี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง พระมาลัยคำหลวง เป็นต้น

พุทธประวัติ

1. การประสูติและชีวิตวัยเยาว์

พระพุทธเจ้าทรงมีพระนามเดิมว่า “สิทธัตถะ” เป็นพระราชโอรสของพระนางสิริมหามายา แห่งโกลิยวงศ์ และพระเจ้าสุทโธทนะ แห่งศากยวงศ์ ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ ก่อนหน้านี้ในคืนที่พระพุทธเจ้าประสูติ พระพุทธมารดาได้ทรงพระสุบินนิมิตว่า “ช้างเผือกมีงาสามคู่ได้เข้ามาสู่พระครรภ์” เมื่อใกล้ประสูติพุทธมารดาได้เสด็จกลับแคว้นเทวทหะ ได้ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถใต้ต้นสาละในสวนลุมพินีวัน แล้วจึงประสูติพระราชโอรส ในวันศุกร์ ขึ้น 15 ค่ำ เดือนวิสาขะ ปีจอ ก่อนพุทธศักราชแปดสิบปี (สวนลุมพินีวันและกรุงกบิลพัสดุ์ในปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศเนปาล) หลังจากที่มีพระประสูติแล้ว 7 วัน พุทธมารดาก็เสด็จสวรรคต

หลังจากมีพระประสูติแล้ว 5 วัน พระเจ้าสุทโธทนะโปรดให้มีพระราชพิธีเฉลิมพระ-ประสูติกาลพระกุมาร ฤาษีตนหนึ่งนามว่า “อสิตดาบส” ได้เดินทางมายังพระราชพิธีด้วย พระกุมารได้วางพระบาทเหนือศีรษะฤาษีอสิตะเพื่อให้ชมดูรอยพระบาท เมื่อพบว่าพระกุมารมีมหาปุริสลักษณะ ฤาษีจึงประกาศว่า พระราชโอรสพระองค์นี้ในอนาคตกาลจะได้เป็นสมเด็จพระมหาจักรพรรดิหรือพระพุทธเจ้าเป็นแน่ นอกจากนี้ในพระราชพิธี พราหมณ์ 8 คน ซึ่งได้รับเชิญมา พราหมณ์ทั้ง 7 คนนั้นทำนายเป็นเสียงเดียวกันอย่างคำประกาศของฤาษีอสิตะ **ยกเว้น**แต่พราหมณ์ชื่อโกณฑัญญะ ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น ฝ่ายพราหมณ์โกณฑัญญะเมื่อเชื่อมั่นในคำทำนายของตนแล้วก็ออกบวชล่วงหน้า เพื่อเตรียมตัวเป็นสาวกของพระกุมารเมื่อได้ทรงเป็นพระพุทธเจ้าแล้วในอนาคต

ในพระราชพิธีนี้ พระกุมารทรงได้รับพระนามว่า “สิทธัตถะ” หรือ “สิทธารถ” มีความหมายว่าผู้ที่สำเร็จความมุ่งหมายแล้ว หรือผู้ปรารถนาสิ่งใดย่อมได้สิ่งนั้น

เจ้าชายสิทธัตถะราชกุมารทรงเจริญวัยและได้ศึกษาในสำนักอาจารย์วิศวามิตร ซึ่งเป็นสำนักที่มีชื่อเสียงที่สุด เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงศึกษาอย่างรวดเร็ว และจบหลักสูตรสิ้นทุกประการ คือ จบศิลปศาสตร์ทั้ง 18 สาขาวิชาที่เปิดสอน

พระเจ้าสุทโธทนะทรงคิดถึงคำทำนายของพราหมณ์โกณฑัญญะ ที่ว่าเจ้าชายจะออกบวชแน่นอน จึงสร้างปราสาท 3 ฤดูให้อยู่ประทับ เมื่อพระชนม์ได้ 16 พรรษาได้เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับพระนางยโสธรา (พิมพา) ผู้เป็นธิดาของพระเจ้าสุปปพุทธะ แห่งกรุงเทวทหะ จนพระชนมายุได้ 29 พรรษาก็มีพระราชโอรสองค์หนึ่งพระนามว่า ราหุล ซึ่งแปลว่า บ่วง

2. ออกผนวช (ออกมหาภิเนษกรมณ์)

หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะเจริญวัยและอภิเษกสมรสล่วงมาได้ 29 พรรษาแล้ว มีพระประสงค์จะประพาสอุทยาน ครั้งนั้นทรงพบเทวทูตทั้ง 4 อันได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช พระองค์จึงบังเกิดความสังเวชในพระราชหฤทัยใคร่เสด็จออกบรรพชาเป็นสมณะ

ในวันที่เจ้าชายราหุลประสูตินั้น เป็นวันที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชา ด้วยทรงเบื่อในเพศฆราวาสอันเต็มไปด้วยกิเลส เสด็จลงจากปราสาทพบกับนายฉันนะ สารถีซึ่งเตรียมม้าพระที่นั่ง (ม้านามว่า กัณฐกะ) ไว้แล้ว เสด็จออกจากพระนครในราตรีกาล ทรงเสด็จออกพ้นพระราชวัง เข้าเขตแดนแคว้นโกศลและแคว้นวัชชี ครั้นเวลาใกล้รุ่งเสด็จถึงฝั่งแม่น้ำอโนมา พระองค์ทรงม้าข้ามฝั่งแม่น้ำ แล้วเสด็จลงไปประทับนั่งบนกองทราย ทรงตัดพระเมาลีด้วยพระขรรค์ เปลี่ยนชุดทรงกษัตริย์เป็นผ้ากาสาวพัสตร์ แล้วทรงตั้งจิตอธิษฐานเพศเป็นบรรพชิต ณ ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา เวลาเช้า ตรงกับวันเพ็ญแห่งเดือนอาสาฬหะ (วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8) จากนั้นทรงส่งนายฉันนะนำเครื่องทรงกษัตริย์กลับนคร แล้วเสด็จลำพังโดยพระองค์เดียว มุ่งพระพักตร์ไปยังแคว้นมคธ

เมื่อพระองค์ถือเพศบรรพชิตแล้วก็ทรงศึกษาในลัทธิคณาจารย์ต่างๆ ซึ่งสมัยนั้นนิยมกัน เจ้าชายสิทธัตถะเมื่อครองเพศบรรพชิตแล้ว ทรงถือวัตรปฏิบัติของสมณะ คือ ปลงผมนุ่งผ้าย้อมน้ำฝาด (สีเหลืองแก่นขนุน) เลี้ยงชีพด้วยอาหารบิณฑบาตที่ผู้ต้องการบุญถวายให้ ทรงมีนามเรียกขานว่า พระสมณโคดม (คำว่า โคดม มาจากคำว่า โคตรมะ ซึ่งเป็นชื่อโคตรของราชวงศ์ศากยะ) ในเบื้องต้นพระสมณโคดมได้ไปฝากตนเป็นศิษย์ในสำนักอาฬารดาบส ได้ฝึกจิตบำเพ็ญธรรมจนบรรลุความรู้ขั้นสูงสุดของอาจารย์ คือ บรรลุฌานขั้นที่ 7

เมื่อศึกษาจบแล้วจึงเข้าเป็นศิษย์ในสำนักอุทกดาบส ซึ่งมีความรู้สูงกว่าอาฬารดาบสหนึ่งขั้น คือ เป็นผู้บรรลุฌานขั้นที่ 8 ซึ่งพระองค์เห็นว่าไม่ใช่ทางดับทุกข์ จึงอำลาไปค้นหาพระธรรมตามแนวทางของพระองค์ ด้วยทรงคำนึงว่า นี่ไม่ใช่หนทางแห่งการตรัสรู้

และได้มุ่งหน้าสู่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมแคว้นมคธ โดยทรงเริ่มการบำเพ็ญเพียรขั้นอุกฤตที่เรียกว่า ทุกรกิริยา ซึ่งนักบวชสมัยนั้นนิยมปฏิบัติกัน อาทิ การกลั้นลมหายใจเข้า-ออก จนเหงื่อโทรมกาย หูอื้อตาลาย การนั่งตากแดดจนผิวเกรียมไหม้ ครั้นฤดูหนาวก็ลงไปแช่น้ำจนตัวแข็ง พระองค์ได้ทดลองปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมทุกวิถีทางก็ยังไม่สามารถบรรลุแนวทางค้นพบสัจธรรมได้

ขณะนั้นมีฤาษี 5 ตน ชื่อว่า โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ตามมาปฏิบัติตนเป็นศิษย์ ด้วยคาดหวังว่า เมื่อพระสมณโคดมค้นพบวิโมกขธรรม จะได้สอนพวกตนให้บรรลุด้วย

พระสมณโคดมเริ่มบำเพ็ญทุกรกิริยาขั้นสุดท้าย คือ เริ่มลดอาหารทีละน้อยๆ จนถึงขั้นอดอาหาร จนร่างกายซูบซีดผอมแห้งเหลือแต่หนังและเอ็นหุ้มกระดูก ทรงบำเพ็ญเพียรถึงขั้นอุกฤตขนาดนี้ นับเป็นเวลาถึง 6 พรรษา ก็ยังไม่สามารถบรรลุวิมุตติธรรม

พระอินทร์จึงเสด็จมาเฝ้า และดีดพิณสามสายให้ท่านสดับ วาระแรกทรงดีดพิณสายที่ 1 ซึ่งขึ้นสายไว้ตึง พอลงมือดีดสายพิณก็ขาดผึงลง วาระที่ 2 ทรงดีดพิณสายที่สอง ซึ่งขึ้นสายไว้หย่อน ปรากฏเป็นเสียงที่ยืดยาดขาดความไพเราะ วาระที่ 3 ทรงดีดพิณสายสุดท้ายที่ขึ้นสายไว้พอดี เป็นบทเพลงที่ไพเราะกังวาน พร้อมกับถวายบังคมลากลับไป

3. ตรัสรู้

พระสมณโคดม ทรงสดับแล้วจึงได้แนวพระดำริว่า การบำเพ็ญทุกรกิริยาไม่ใช่หนทางแห่งการตรัสรู้ ส่วนการบำเพ็ญเพียรทางสมาธิจิตนั้น ไม่ตึงหรือหย่อนเกินไป น่าจะเป็นทางแห่งการตรัสรู้ได้ ฝ่ายปัญจวัคคีย์ เมื่อเห็นเจ้าชายสิทธัตถะทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยาก็เข้าใจว่า พระองค์เลิกบำเพ็ญเพียร จึงพากันหลีกหนีไปอยู่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ในขณะนั้นนางสุชาดาได้นำข้าวมธุปายาสมาถวาย พระพุทธเจ้าทรงรับแล้วปั้นเป็นก้อนได้ 49 ก้อน แล้วทรงเสวย

ขณะนั้นโสตถิยะพราหมณ์ได้มาพบเห็นจึงได้ถวายหญ้าคา 8 กำ แด่เจ้าชายสิทธัตถะ เมื่อทรงรับแล้วทรงนำมาปูแล้วเสด็จไปใต้ร่มโพธิ์ ทรงอธิษฐานว่า ถ้าจะได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้วขอจงเกิดเป็นรัตนบัลลังก์แก้วขึ้นรองรับพระสัพพัญญุตญาณในที่นี้ ทันใดนั้น บัลลังก์แก้วอันวิจิตรงามตระการก็บันดาลผุดขึ้นสมดังพระทัยประสงค์ และนั่งสมาธิ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ก่อนที่จะเริ่มทำความเพียรโดยสมาธิจิต ได้ทรงตั้งสัตยาธิษฐานว่า ถ้ายังมิได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเพียงใด แม้พระโลหิตและพระมังสะจะเหือดแห้งไป จะเหลือแต่พระตจะ (หนัง) พระนหารุ (เอ็น) และพระอัฐิ (กระดูก) ก็ตามที จะไม่เลิกละความเพียรโดยเด็ดขาดลุกไปจากที่นี้

พญาวัสวดีขึ้นช้างพระที่นั่งคีรีเมขล์ นิรมิตพันมือนำกองทัพเหาะมาทางท้องฟ้าเข้าล้อมเขตบัลลังก์ของพระมหาบุรุษเจ้าไว้อย่างแน่นหนา บรรดาเทพเจ้าที่พากันมาห้อมล้อมเจ้าชายสิทธัตถะอยู่ เมื่อได้เห็นพญามารยกพหลพลมารมา ต่างมีความตกใจกลัวอกสั่นขวัญหาย พากันหนีไปยังขอบจักรวาล ทิ้งพระมหาบุรุษเจ้าให้ต่อสู้พญามารแต่พระองค์เดียว

เมื่อพระมหาบุรุษไม่ทรงแลเห็นผู้ใด ใครที่ไหนจะช่วยได้ ก็ทรงระลึกถึงบารมีธรรมทั้ง 30 ประการ สามารถผจญกับหมู่มาร พระนางวสุนธรา พระแม่ธรณีก็แทรกพื้นปฐพีขึ้นมา แล้วประกาศให้พญามารเป็นพยานในการบำเพ็ญพระบารมี เมื่อกล่าวแล้วก็ปล่อยมวยผม บีบน้ำตรวจที่สะสมไว้ในอเนกชาติให้ไหลหลั่งออกมาเป็นทะเลหลวง กระแสน้ำบ่าออกท่วมทับเสนามารทั้งปวงให้จมลงวอดวาย

ครั้นพญามารพ่ายแพ้กลับไปแล้ว พระมหาบุรุษทรงบำเพ็ญเพียรต่อไปที่ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์นั้นเรียกว่า การเข้าฌาน จนเวลาผ่านไปจนถึง

ยามต้น ทรงบรรลุ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ทรงระลึกชาติในอดีต

ยามสอง ทรงบรรลุ จุตูปปาตญาณ คือ การรู้แจ้ง การเกิดและดับ

ยามสาม ทรงบรรลุ อาสวักขยญาณ คือ รู้วิธีกำจัดกิเลส (มาร) ด้วยอริยสัจ ๔ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ตรงกับวันเพ็ญ เดือน 6 ณ อุรุเวลาเสนานิคม แขวงเมืองพาราณสี ขณะมีพระชนม์ได้ 35 พรรษา

4. ประกาศพระธรรม

เมื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเผยแผ่พระธรรมที่ตรัสรู้ ทรงระลึกถึงอาฬารดาบสและอุทกดาบส แต่ทราบว่าเสียชีวิตแล้ว จึงเดินทางไปแสดงธรรมให้แก่ปัญจวัคคีย์ทั้งห้าที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ธรรมที่แสดง คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โกณฑัญญะเป็นผู้รู้แจ้งเห็นธรรมเป็นคนแรก จึงขอบวชเป็นภิกษุรูปแรกในพุทธศาสนา ในวันนี้จึงถือเป็นวันที่บังเกิดพระรัตนตรัยครบทั้ง 3 คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

4.1 การแสดงปฐมเทศนา

พระองค์ต้องการโปรดอาจารย์ของท่านทั้ง 2 คือ อาฬารดาบส และอุทกดาบส แต่หลังจากพระองค์ระลึกถึงก็ทราบได้ทันทีว่าอาจารย์ของท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว จึงเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน และได้แสดงธรรมเทศนากัณฑ์แรก คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (การหมุนวงล้อแห่งพระธรรม) ณ วันเพ็ญ เดือน 8 คือ วันอาสาฬหบูชา ซึ่งกล่าวถึงธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ คือ อริยสัจ ๔ ท่านโกณฑัญญะ ก็ได้ “ธรรมจักษุ” คือ ดวงตาเห็นธรรม พระพุทธองค์จึงทรงเปล่งวาจาว่า อัญญาสิวตโกณฑัญโญ แปลว่า โกณฑัญญะได้รู้แล้ว ท่านโกณฑัญญะจึงได้สมญาว่า อัญญาโกณฑัญญะ และได้รับการบวชเป็นพระสงฆ์องค์แรก และปัญจวัคคีย์รูปอื่นได้ขอบวชต่อจากพระอัญญาโกณฑัญญะ

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับยังเมืองสาวัตถี พระองค์ได้แสดงปาฏิหาริย์ใต้ต้นมะม่วง แล้วจึงเสด็จไปโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์เป็นเวลา 1 พรรษา

4.2 โปรดชฎิล 3 พี่น้องและบริวาร

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ได้แวะพักที่สำนักของชฎิล 3 พี่น้อง ซึ่งเป็นนักบวชนับถือลัทธิบูชาไฟ พี่ชายชื่อ อุรุเวลกัสสปะ มีบริวาร 500 คน คนกลางชื่อ นทีกัสสปะ มีบริวาร 300 คน และคนน้องชื่อ คยากัสสปะ มีบริวาร 200 คน ต่อมาพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรม ทั้งหมดเกิดความเลื่อมใส และขอบวชเป็นพระสาวก จากนั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมจนทั้งหมดสำเร็จเป็นพระอรหันต์

4.3 โปรดพระเจ้าพิมพิสาร

พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยชฎิล 3 พี่น้อง ได้เสด็จไปยังกรุงราชคฤห์ ทรงพักอยู่ที่ลัฏฐิวันหรือสวนตาลหนุ่ม พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบข่าวจึงได้พาข้าราชบริพารและประชาชนไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ประชาชนแปลกใจที่เห็นชฎิล 3 พี่น้องมาพร้อมกับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงทรงให้พระอุรุเวลกัสสปะชี้แจงถึงสาเหตุที่เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา พระอุรุเวลกัสสปะได้ชี้แจงพร้อมทั้งประกาศว่าพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาของตน และตนเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า

หลังจากพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระธรรมจนข้าราชบริพารและประชาชนศรัทธาเลื่อมใส และประกาสตนนับถือพระรัตนตรัย ส่วนพระเจ้าพิมพิสารได้บรรลุธรรมเป็นโสดาบัน จากนั้นได้กราบทูลอาราธนาพระพุทธเจ้า และพระสาวกไปฉันภัตตาหารที่พระราชวัง พร้อมกับถวายพระราชอุทยานเวฬุวัน (สวนไผ่) ให้เป็นที่ประทับ

4.4 โปรดพระอัครสาวก

เมื่อพระพุทธเจ้าเริ่มประกาศศาสนา โดยมีพระปัญจวัคคีย์ช่วยกันเผยแผ่ศาสนา พระอัสสชิ ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญจวัคคีย์ที่พระพุทธเจ้าส่งไปประกาศศาสนายังแคว้นมคธ ได้พบอุปติสสะที่กำลังแสวงหาความรู้เพื่อการหลุดพ้นอยู่ อุปติสสะมีเพื่อนสนิทชื่อโกลิตะ ทั้งสองได้เกิดความคิดที่จะแสวงหาความหลุดพ้น จึงได้บวชเรียนในสำนักของสัญชัยปริพาชก เมื่อเรียนจบจึงรู้ว่าสิ่งที่เรียนมาไม่อาจนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ โดยผู้ใดพบเห็นก่อนก็ให้กลับมาบอกก่อน

เมื่ออุปติสสะเห็นพระอัสสชิซึ่งกำลังบิณฑบาตอยู่ มีจริยวัตรงดงามน่าเลื่อมใส จึงได้ขอสมัครเป็นศิษย์ เมื่ออุปติสสะได้ฟังธรรมก็เกิดดวงตาเห็นธรรม คือ รู้และเข้าใจธรรมที่ฟังจึงรีบไปบอกโกลิตะ แล้วชวนกันไปฟังพระพุทธเจ้าและขอบวช เมื่อบวชแล้วอุปติสสะมีชื่อเรียกใหม่ว่า พระสารีบุตร ส่วนโกลิตะมีชื่อเรียกใหม่ว่า พระโมคคัลลานะ

พระโมคคัลลานะบวชได้ 7 วัน ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ ส่วนพระสารีบุตรบวชได้ 15 วัน จึงบรรลุเป็นพระอรหันต์ ต่อมาทั้ง 2 องค์ ได้รับการยกย่องให้เป็นพระอัครสาวกของพระพุทธเจ้า โดยพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย เป็นเลิศในทางมีฤทธิ์มาก และพระสารีบุตรเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา เป็นเลิศในทางมีปัญญามาก

4.5 โปรดพระญาติและพระราหุล

ต่อมาพระเจ้าสุทโธทนะทรงให้ข้าราชบริพาร ไปทูลเชิญพระพุทธเจ้ากลับกรุงกบิลพัสดุ์ เมื่อพระองค์เสด็จมา ได้แสดงธรรม “มหาเวสสันดร” เป็นที่ชื่นชอบของพระราชบิดาและพระญาติ ซึ่งต่อมา เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะประชวรหนักและได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าจนบรรลุอรหันต์ในที่สุด

พระราหุล เป็นพระราชโอรสของเจ้าชายสิทธัตถะกับพระนางพิมพา เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จแสดงธรรมในกรุงกบิลพัสดุ์ พระนางพิมพาให้พระราหุลทูลขอราชสมบัติจากพระพุทธเจ้า พระองค์จึงตรัสว่า ทรัพย์สมบัติเป็นสิ่งไม่ยั่งยืน พระองค์จะประทานทรัพย์อันประเสริฐยิ่งกว่าแก่พระโอรส จึงโปรดให้พระราหุลบรรพชา เป็นสามเณรกับพระสารีบุตร พระราหุลเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา

4.6 แสดงโอวาทปาติโมกข์

หลังจากที่พระพุทธเจ้าประกาศศาสนาเป็นเวลา 9 เดือน ในคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป ได้มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมายที่วัดเวฬุวันในกรุงราชคฤห์ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ซึ่งกล่าวถึงหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

- การไม่ทำความชั่ว
- การทำความดี
- การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส

โอวาทปาติโมกข์ถือเป็นหลักสำคัญอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอน หมวดหมู่ต่างๆ ในพระพุทธศาสนาสอดรับกับหลักสำคัญ 3 ประการนี้ พระสงฆ์สาวกได้นำหลักคำสั่งสอนดังกล่าวไปเผยแผ่สั่งสอนประชาชนตามเมืองและแคว้นต่างๆ จนพระพุทธศาสนาตั้งมั่นและเป็นปึกแผ่นมั่นคงในดินแดนชมพูทวีป

5. ปรินิพพาน

ทรงปลงอายุสังขาร

หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระศาสนาอยู่เป็นเวลา 45 พรรษา พญาวสวัตดีมารกราบทูลว่า พระองค์สมควรที่จะปรินิพพาน พระองค์ได้ยินดังนั้นก็กล่าวรับคำอาราธนาว่า อีก 3 เดือน พระองค์จะเสด็จปรินิพพาน ณ ปาวาลเจดีย์ เมืองกุสินารา

ระหว่างทางพระพุทธเจ้าได้ประทับจำพรรษา ณ เวฬุคามใกล้เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี พระองค์เสวยสุกรมัททวะ ที่นายจุนทะตั้งใจทำถวายก็เกิดอาพาธลงพระโลหิต แต่ทรงอดกลั้นมุ่งเสด็จไปยังเมืองกุสินารา ประทับ ณ ป่าสาละ เพื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน

ปรินิพพาน

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จถึงเมืองกุสินาราแล้ว พระองค์ได้ประทับยังสาลวันอุทยานของมัลละกษัตริย์ โปรดให้พระอานนท์ปูลาดไปยังที่บรรทม ณ ระหว่างไม้รังทั้งคู่ พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า “การบูชาพระตถาคตด้วยอามิสบูชา (สิ่งของต่างๆ) แม้มากเห็นปานนี้ ก็ไม่เชื่อว่า บูชาพระตถาคตอันแท้จริง อานนท์ ผู้ใดแล มาปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่งในธรรม ผู้นั้นชื่อว่าบูชาพระตถาคตด้วยการบูชาอย่างยิ่ง” จากนั้นพระอานนท์ได้ทูลถามถึงเรื่องการปฏิบัติต่อพุทธสรีระหลังจากพระองค์ทรงปรินิพพาน ซึ่งพระองค์ได้ตอบว่าให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับพระบรมศพของพระมหาจักรพรรดิ คือ ให้พันพระสรีระด้วยผ้าขาวชุบด้วยสำลี แล้วห่อด้วยผ้าขาว 500 คู่ แล้วเชิญพระสรีระลงในหีบทองอันเต็มไปด้วยน้ำมันหอม เชิญขึ้นสู่จิตกาธาน ซึ่งทำด้วยไม้หอม แล้วถวายพระเพลิง

แสดงพระปัจฉิมโอวาท

พระองค์ยังได้กล่าวอีกว่า “วินัยที่เราได้บัญญัติแก่ท่านทั้งหลายก็ดี ธรรมที่เราได้แสดงแล้วแก่ท่านทั้งหลายก็ดีเมื่อเราล่วงไป ธรรมและวินัยนั้นๆ แลจะเป็นศาสดาของท่านทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนท่านทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อม ความสิ้นไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงบำเพ็ญไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด”

เมื่อพระผู้มีพระภาค ตรัสพระโอวาทประทานพระปัจฉิมโอวาทเป็นวาระสุดท้ายเพียงเท่านี้แล้วก็หยุดมิได้ตรัสอะไรอีกเลย ทรงทำปรินิพพาน

ปัจฉิมสาวก

สุภัททปริพาชกเป็นชาวเมืองกุสินารา ได้ทราบว่าพระพุทธเจ้าจะปรินิพพานในคืนนี้ จึงคิดว่าตนเองยังมีข้อสงสัยอยู่อยากจะทูลถามพระพุทธเจ้า สุภัททปริพาชกก็ออกเดินทางเพื่อเฝ้าพระพุทธเจ้า เมื่อถึงแล้วได้ทูลถามถึงครูทั้ง 6 ซึ่งเป็นเจ้าลัทธิ 8 ปูรณกัสสป เป็นต้น ว่าเป็นผู้วิเศษ ได้ตรัสรู้ยิ่งด้วยปัญญาจริงหรือไม่

พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า “อย่าเลย สุภัททะ เราจักแสดงธรรมแก่ท่าน ท่านจงตั้งใจฟัง แล้วพระผู้มีพระภาคได้ตรัสอริยมรรค 8 ประการ ว่าเป็นทางประเสริฐมีอยู่ในธรรมวินัยใดแล้ว สมณะ คือท่านผู้สงบระงับดับกิเลสได้จริง ย่อมมีธรรมวินัยนั้น อนึ่ง อริยมรรคทั้ง 8 นั้น ก็มีอยู่เฉพาะในธรรมวินัยนี้เท่านั้น แม้สมณะดังกล่าวแล้ว ก็มีอยู่แต่ในธรรมวินัยนี้แห่งเดียว สุภัททะ หากภิกษุทั้งหลายจะพึงปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ในธรรมนี้แล้วไซร้ โลกนี้ก็จักไม่พึงว่างเปล่าจากพระอรหันต์” (ความสำคัญของมรรค ๘ ซึ่งเป็นหัวข้อหนึ่งในอริยสัจ ๔ หากผู้ใดปฏิบัติตามนี้ผู้นั้นจะสำเร็จเป็นอรหันต์ และมรรค ๘ นี้ เป็นธรรมะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น)

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสแสดงธรรมนี้ สุภัททปริพาชกมีความเชื่อ เลื่อมใส ทูลขอบรรพชาอุปสมบทในสำนักพระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสให้พระอานนท์รับธุระจัดให้สุภัททะบรรพชาอุปสมบทตามความปรารถนา เมื่อสุภัททะได้อุปสมบทแล้วหลีกออกไปบำเพ็ญสมณธรรมก็ได้บรรลุพระอรหันต์ในราตรีวันนั้น ได้เป็นพระอรหันต์ปัจฉิมสาวกของพระผู้มีพระภาคทันพระชนม์ชีพของพระบรมศาสดา

ถวายพระเพลิง

เมื่อได้จัดการพระบรมศพเรียบร้อยแล้ว กษัตริย์มัลลราชทั้ง 8 องค์ ผู้เป็นประธานกษัตริย์ก็นำเอาเพลิงเข้าจุด แต่เพลิงก็ไม่ติด แม้จะพยายามจุดเท่าใดก็ไม่บรรลุผล จึงได้เรียนถามพระอนุรุทธ ซึ่งพระอนุรุทธได้ตอบไปว่า “เทวดาต้องการให้คอยท่านพระมหากัสสปเถระ หากพระมหากัสสปเถระยังมาไม่ถึงตราบใด ไฟจะไม่ติด” เมื่อพระมหากัสสปะมาถึงแล้วกราบพระบรมศพเพลิงทิพย์จึงได้ลุกไหม้เองเป็นอัศจรรย์ ซึ่งสิ่งที่ไฟไหม้ไม่หมด คือ

1. ผ้าห่อหุ้มพระพุทธสรีระชั้นใน 1 ผืน
2. ผ้าหุ้มภายนอก ผ้าห่อหุ้มพระพุทธสรีระ 1 ผืน
3. พระเขี้ยวแก้วทั้ง 4
4. พระรากขวัญทั้ง 2
5. พระอุณหิส 1 รวมพระบรมธาตุ
6. พระบรมสารีริกธาตุมีลักษณะเป็นเพชรบ้าง ทองบ้าง

เรื่องที่ควรรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ

พุทธกิจสำคัญ

ตลอด 45 พรรษานับตั้งแต่ตรัสรู้มา พระพุทธเจ้าทรงอาศัยพระมหากรุณาธิคุณเสด็จประกาศพระศาสนาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในแคว้นต่างๆ โดยไม่ทรงเห็นแก่ความยากลำบาก ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนได้รับความสุข ความสงบ และความร่มเย็น โดยวันหนึ่งๆ มีภารกิจที่ปฏิบัติ 5 ประการ เรียกว่า พุทธกิจ ดังนี้

1. เวลาเช้า เสด็จบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนาธรรม หรือแสดงธรรม
2. เวลาบ่าย แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ
3. เวลาค่ำ ประทานโอวาทแก่พระสงฆ์
4. เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดาและพระมหากษัตริย์
5. เวลาใกล้รุ่ง ทรงพิจารณาสัตว์โลกว่า ผู้ใดมีนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้ เพื่อจะเสด็จไปโปรดในเวลาเช้า

พุทธกิจ 5 ประการนี้ พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพื่อชาวโลกเป็นหลัก จึงเรียกว่า โลกัตถจริยา ส่วนการบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติ เรียกว่า ญาตัตถจริยา เช่น เสด็จไปแสดงธรรมโปรดพระราชบิดาให้ราหุลกุมาร พระนางปชาบดีโคตรมี และการบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะพระพุทธเจ้าเรียกว่า พุทธัตถจริยา เช่น ทรงบัญญัติพระวินัยให้เป็นหลักปกครองพระสงฆ์ ทรงสถาปนาพุทธบริษัท 4 ให้เป็นกำลังสำคัญในการประกาศศาสนา

สังเวชนียสถาน 4

ก่อนที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน พระอานนท์ได้กราบทูลว่า ครั้งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้วจะมีสิ่งใดที่เป็นสิ่งระลึกถึงพระองค์ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสว่า สังเวชนียสถาน 4 แห่ง คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน

สังเวชนียสถาน แปลว่า สถานที่อันเป็นที่ตั้งแห่งความสังเวช เป็นคำที่ใช้เรียกสถานที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ

สังเวชนียสถาน หมายถึง สถานที่ที่ทำให้เกิดความรู้สึกระลึกถึงพระพุทธเจ้า เกิดความแช่มชื่นเบิกบาน เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำความดี เมื่อได้ไปพบเห็น

ลุมพินีวัน เป็นพุทธสังเวชนียสถานที่สำคัญแห่งที่ 1 เป็นสถานที่ประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ ผู้ซึ่งต่อมาตรัสรู้เป็นพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งอยู่ที่อำเภอไภรวา แคว้นอูธ ประเทศเนปาล เป็นพุทธสังเวชนียสถานเพียงแห่งเดียวที่อยู่นอกประเทศอินเดีย หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระเจ้าอโศกมหาราชได้โปรดให้สร้างเสาหินขนาดใหญ่มาปักไว้ตรงบริเวณที่ประสูติ เรียกว่า เสาอโศก ที่จารึกข้อความเป็นอักษรพราหมีว่าพระพุทธเจ้าประสูติที่ตรงนี้

ปัจจุบันลุมพินีวันอยู่ในเขตประเทศเนปาล ติดชายแดนประเทศอินเดียทางเหนือเมืองโคราฆปุระ ห่างจากสิทธารถนคร (หรือนครเทวทหะ) ทางทิศตะวันตกประมาณ 22 กิโลเมตร และห่างจากเมืองติเลาราโกต (นครกบิลพัสดุ์) ทางทิศตะวันออก 22 กิโลเมตร ซึ่งถูกต้องตามตำราพระพุทธศาสนาที่กล่าวว่าลุมพินีวันสถานที่ประสูติ ตั้งอยู่ระหว่างเมืองกบิลพัสดุ์และเมืองเทวทหะ ปัจจุบันลุมพินีวันมีพื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่ ทางการเรียกสถานที่นี้ว่า รุมมินเด มีสภาพเป็นชนบท มีผู้อาศัยอยู่ไม่มาก มีสิ่งปลูกสร้างเป็นพุทธสถานเพียงเล็กน้อย แต่มีวัดพุทธอยู่ในบริเวณนี้หลายวัด รวมทั้งวัดไทยลุมพินี ลุมพินีวันได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโกให้เป็นมรดกโลก ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540

พุทธคยา คือ คำเรียกกลุ่มพุทธสถานสำคัญในอำเภอคยา รัฐพิหาร ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นพุทธสถานที่มีความสำคัญที่สุด 1 ใน 4 แห่ง ของชาวพุทธ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานที่ตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธสังเวชนียสถานที่มีความสำคัญที่สุดของชาวพุทธทั่วโลก ปัจจุบันบริเวณพุทธ-ศาสนสถานอันเป็นที่ตั้งของสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัดมหาโพธิ

พุทธคยา ปัจจุบันตั้งอยู่ด้านตะวันตกของแม่น้ำเนรัญชรา ไกลจากฝั่งแม่น้ำประมาณ 350 เมตร (นับจากพระแท่นวัชรอาสน์) พุทธคยามีสัญลักษณ์ที่สำคัญ คือ องค์เจดีย์สี่เหลี่ยมที่สูงใหญ่ โดยสูงถึง 51 เมตร ฐานวัดโดยรอบได้ 121.29 เมตร ล้อมรอบด้วยโบราณวัตถุและโบราณสถานสำคัญ เช่น ต้นพระศรีมหาโพธิ์ พระแท่นวัชรอาสน์ ที่ประทับตรัสรู้ อนิมิสเจดีย์

สารนาถ เป็นพุทธสังเวชนียสถานแห่งที่ 3 ตั้งอยู่ 9 กิโลเมตรเศษทางเหนือของเมืองพาราณสี เมืองศูนย์กลางทางศาสนาของศาสนาฮินดู ในรัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดียในปัจจุบัน หรือแคว้นมคธ ชมพูทวีป ในสมัยพุทธกาล เหตุที่ได้ชื่อว่าสารนาถเนื่องมาจากสถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา เริ่มต้นประกาศพระพุทธศาสนา สารนาถยังรู้จักกันดีในชื่อ “อิสิปตนมฤคทายวัน”

กุสินารา เป็นที่ตั้งของสังเวชนียสถานแห่งที่ 4 ในสมัยพุทธกาล เป็นเมืองเอกหนึ่งในสองของแคว้นมัลละ อยู่ตรงข้ามฝั่งแม่น้ำคูกับเมืองปาวา เป็นที่ตั้งของสาลวโนทยาน หรือป่าไม้สาละที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานและเป็นสถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระของพระพุทธเจ้า

ตั้งอยู่ที่ตำบลมถากัวร์ อำเภอกุสินคร หรือกาเซีย หรือกาสยา ในเขตจังหวัดเดวเย หรือเทวริยา รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย สาลวโนทยานสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพานมีชื่อเรียกในท้องถิ่นว่า มาถากุนวะระกาโกฏ

ปัจจุบันกุสินาราได้รับการบูรณะ และมีปูชนียวัตถุสำคัญๆ ที่ชาวพุทธนิยมไปสักการะ คือ “สถูปปรินิพพาน” สร้างโดยพระเจ้าอโศกมหาราช บนสถูปมียอดมน มีฉัตรสามชั้น นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปปางเสด็จดับขันธปรินิพพาน ศิลปะมถุรา มีอายุกว่า 1,500 ปี ในจารึกระบุผู้สร้าง คือ หริพละ-สวามี เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะอันพิเศษ คือ เหมือนคนนอนหลับธรรมดา แสดงให้เห็นว่าพระ-พุทธองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพานจากไปอย่างผู้หมดกังวลในโลกทั้งปวง “มกุฏพันธนเจดีย์” รัมภาร์-สถูป เป็นสถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระของพระพุทธเจ้า

ชาดก

ชาดก คือ เรื่องราวของพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติ ก่อนที่พระองค์จะมาประสูติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย ตัวอย่างชาดกที่นักเรียนควรรู้

1. กุฏิทูสกชาดก

ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดพระเชตวัน เมืองสาวัตถี ได้มีพระภิกษุจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นศิษย์ของพระมหากัสสปเถระเดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อกราบทูลเรื่องที่พระภิกษุรูปหนึ่งถูกพระมหากัสสปะตักเตือนก็เกิดความโกรธ ได้ทำลายสิ่งของเครื่องใช้และเผาบรรณศาลา แล้วหลบหนีไป พระพุทธเจ้าทรงเล่าเรื่องอดีตชาติให้ฟัง

กาลครั้งหนึ่ง เมื่อสมัยพระเจ้าพรหมทัตเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองพาราณสี พระโพธิสัตว์ได้เกิดเป็นนกขมิ้นสร้างรังอยู่บนต้นไม้ในป่าหิมพานต์ เช้าวันหนึ่งในฤดูฝน ฝนได้ตกลงมาไม่ขาดสาย มีลิงตัวหนึ่งนั่งตากฝนหนาวสั่นอยู่ใกล้ๆ รังนกขมิ้น นกขมิ้นเห็นอาการเช่นนั้นจึงร้องถามออกไปด้วยความแปลกใจว่า “ท่านมีหัวมีมือมีเท้าคล้ายมนุษย์ แต่เหตุใดจึงไม่สร้างที่อยู่อาศัยเอง มานั่งตากฝนหนาวสั่นอยู่ทำไม”

ลิงตอบด้วยความขุ่นเคืองว่า “แม้เรามีหัวมีมือมีเท้าคล้ายมนุษย์ก็จริง แต่เราไม่มีสมองเท่าเทียมกับปัญญาของมนุษย์ เราจึงไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยเองได้”

นกขมิ้นได้ฟังเช่นนั้นจึงพูดกลับไปว่า “ท่านลิง หากท่านต้องการให้ปัญญาเกิดขึ้น ท่านจงตั้งใจละทิ้งความไม่ดีที่ท่านเคยทำมาเสียเถิด แล้วตั้งใจทำความดี รักษาศีล ทำจิตใจให้เป็นสมาธิ ปัญญาก็จะเกิดในตัวท่าน”

เมื่อนกขมิ้นพูดจบ ลิงซึ่งมีนิสัยพาลเกิดความโมโห นึกในใจว่า “เจ้านกขมิ้นกำลังด่าเรา เราจะไม่ให้มันอยู่ในรังนี้ต่อไป” จากนั้น ลิงก็กระโดดเข้าไปหานกขมิ้น นกขมิ้นไหวตัวทันรีบบินไปเกาะต้นไม้ต้นอื่น ลิงได้แต่ทำลายรังของนกขมิ้นจนแหลกหมด แล้วกระโดดไปทางอื่น

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสชาดกเรื่องนี้จบ จึงตรัสเป็นพุทธสุภาษิตว่า “บุคคลเมื่อจะเที่ยวไป ถ้าไม่ประสบคนที่ดีกว่าหรือเช่นเดียวกับตน เที่ยวคนเดียวดีกว่าเที่ยวไปกับคนพาล เพราะความเป็นเพื่อนย่อมไม่มีในหมู่คนพาล”

ข้อคิดจากชาดก คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล

2. มหาอุกกุสชาดก

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในวัดพระเชตวัน ทรงทราบเรื่องที่พระภิกษุในวัดนำมาสนทนากันในหอประชุมเกี่ยวกับการผูกมิตรกับบุคคลต่างๆ ของอุบาสกคนหนึ่ง พระองค์จึงได้เสด็จไปยังหอประชุม แล้วตรัสสรรเสริญอุบาสกคนนั้นว่า “ในอดีตชาติอุบาสกคนนี้ได้ทำเช่นนี้มาแล้วเหมือนกัน” จากนั้นจึงทรงเล่าเรื่องในอดีตชาติให้ฟัง

กาลครั้งหนึ่ง มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งประกอบอาชีพล่าสัตว์ พอทราบว่าป่าใดมีสัตว์มากก็พากันไปป่านั้นเพื่อล่าสัตว์ ไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนักมีป่าใหญ่แห่งหนึ่ง ในป่านั้นมีสัตว์ 4 ชนิดอาศัยอยู่ ได้แก่ เหยี่ยว 2 ผัวเมีย ราชสีห์ พญานกออก และเต่า สมัยนั้นพระโพธิสัตว์ได้เกิดเป็นราชสีห์

วันนั้นเหยี่ยวสามีได้ปรึกษาภรรยาถึงการมีลูก ภรรยากล่าวว่า “ตั้งแต่เรามาอยู่ที่นี่เรายังไม่มีเพื่อนเลย ถ้าเกิดอันตรายขึ้นมาเราจะพึ่งพาใคร ก่อนที่เราจะมีลูกน้อย เราควรไปผูกมิตรกับสัตว์อื่นๆ 3 ตัวก่อน” เหยี่ยวสามีเห็นด้วย จึงไปผูกมิตรกับสัตว์ทั้ง 3 ตัว แล้วไปทำรังอยู่ที่ต้นกระทุ่มข้างสระน้ำ ไม่นานนักก็มีลูกน้อย 2 ตัว

อยู่มาวันหนึ่ง พวกชาวบ้านกลุ่มนั้นพากันตระเวนล่าสัตว์ป่าตลอดวัน แต่ไม่ได้เลย จึงปรึกษากันว่าจะพักอยู่ในป่านี้ เมื่อล่าสัตว์ได้แล้วค่อยกลับบ้าน จึงพักค้างคืนใต้ต้นกระทุ่มนั้น และก่อกองไฟไล่ยุง ควันไฟได้รมลูกเหยี่ยว มันจึงพากันร้องขึ้น พวกเขาจึงคิดจะจับลูกเหยี่ยวมาปิ้งกิน แม่เหยี่ยวได้ยินลูกส่งเสียงร้องก็รู้ว่ามีภัย จึงรีบบอกสามีให้ไปขอความช่วยเหลือจากพญานกออก พญานกออกยินดีที่จะช่วยเหลือ จึงได้บินไปจับอยู่ที่ต้นไม้ต้นหนึ่งที่อยู่ข้างเคียง

พอชาวบ้านคนหนึ่งถือคบเพลิงปีนขึ้นต้นไม้ใกล้จะถึงรังเหยี่ยว พญานกออกก็รีบบินลงในสระน้ำและนำน้ำมาดับไฟ ชาวบ้านต้องลงมาจุดคบเพลิงแล้วปีนขึ้นไปใหม่ พอใกล้จะถึงรังเหยี่ยว พญานกออกก็ดับคบเพลิงอีก เป็นอยู่อย่างนี้จนถึงเที่ยงคืน

เหยี่ยวเห็นพญานกออกเหน็ดเหนื่อยมากแล้ว จึงให้กลับไปพักผ่อน ส่วนตนรีบไปขอความช่วยเหลือจากเต่า เต่าขึ้นมาจากสระน้ำ พร้อมนำโคลนและสาหร่ายขึ้นไปดับกองไฟ พวกชาวบ้านเห็นเต่าขึ้นจากสระน้ำมาดับไฟก็พากันหันมาจับเต่าแทน แต่กลับถูกเต่าดึงลากลงสระน้ำไป ครั้นขึ้นจากสระน้ำพวกชาวบ้านพากันบ่นพึมพำว่า มีพญานกออกคอยดับไฟเราตั้งครึ่งคืน คราวนี้ถูกเต่าลากลงน้ำอีก พรุ่งนี้เช้าค่อยมาจับลูกเหยี่ยวก็ได้

ส่วนเหยี่ยวสองผัวเมียได้ไปขอความช่วยเหลือจากราชสีห์ ราชสีห์รับคำแล้วเดินทางไปที่กองไฟของพวกชาวบ้าน พวกชาวบ้านพอเห็นราชสีห์ต่างพากันกลัวตายแตกตื่นวิ่งหนีกระเจิงไป ราชสีห์เดินไปใต้ต้นกระทุ่มไม่เห็นมีใครหลงเหลืออยู่เลย ไม่นานเหยี่ยว พญานกออก และเต่าต่างก็เข้ามาหาราชสีห์จึงกล่าวว่า ตั้งแต่นี้ไปพวกเราจะไม่ทำลายมิตรภาพ จะอยู่ร่วมกันอย่างไม่ประมาท จากนั้นสัตว์ทั้งหมดก็ได้แยกย้ายกันไปยังที่อยู่ของตน

แม่เหยี่ยวมองลูกน้อยของตนแล้วพูดว่า “เพราะอาศัยมิตรแท้ เราจึงรักษาลูกเอาไว้ได้” แล้วจึงกล่าวเป็นสุภาษิตว่า “บุคคลพึงคบมิตรสหายและเจ้านายไว้ เพื่อจะได้รับความสุข เรากำจัดศัตรูได้ด้วยกำลังแห่งมิตร เป็นผู้พร้อมเพรียงด้วยบุตรทั้งหลาย บันเทิงอยู่เหมือนเกราะที่บุคคลสวมแล้วป้องกันลูกศรทั้งหลายได้”

ข้อคิดจากชาดก คุณค่าของมิตรแท้และมิตรเทียม

3. จูฬเสฏฐิชาดก

ในอดีตกาล มีเศรษฐีผู้หนึ่งอยู่ในเมืองพาราณสีเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้ในเรื่องต่างๆ วันหนึ่งขณะเดินทางไปเข้าเฝ้าพระราชา ได้พบหนูตายตัวหนึ่งอยู่บนทางเดิน ท่านได้ใช้ปัญญาพิจารณาแล้วบอกกับเด็กรับใช้ของตนซึ่งเป็นหนุ่มน้อยว่า “ผู้ใดนำหนูตัวนี้ไปขาย ผู้นั้นจะได้เป็นเศรษฐีในไม่ช้านี้” เด็กรับใช้จึงนำหนูตัวนั้นไปขายให้แก่คนเลี้ยงแมว ได้เงินมาเล็กน้อยแล้วนำเงินไปซื้อน้ำอ้อยไว้คอยแจกคนเก็บดอกไม้ พวกคนเก็บดอกไม้ก็เอาดอกไม้ให้เป็นสิ่งตอบแทน เขาได้เอาดอกไม้นั้นไปขาย ทำอย่างนั้นเรื่อยๆ จนมีเงินมากขึ้น อยู่มาวันหนึ่งลมพายุพัดต้นไม้ในสวยหลวง มีต้นไม้ล้มลงจำนวนมาก เขาอาสาไปเก็บกิ่งไม้เพื่อนำไปทำฟืน โดยวานให้เด็กเลี้ยงโคช่วยกันขนฟืนและให้น้ำอ้อยเป็นค่าจ้างตอบแทน และนำฟืนเหล่านั้นไปขายให้พวกช่างหม้อ ต่อมามีพ่อค้ามาขายม้าที่เมืองนี้ เขาซื้อหญ้าไว้และได้ขายให้แก่พ่อค้าได้เงินเป็นจำนวนมาก ต่อมาเขาได้เหมาสินค้าในเรือสำเภา 500 ลำ ที่มาค้าขายในเมืองโดยวิธีวางมัดจำด้วยทรัพย์จำนวนหนึ่ง แล้วขายสินค้าเหล่านั้นให้แก่พ่อค้าอีกได้กำไรมหาศาลจนมีฐานะเป็นเศรษฐี มีชื่อเรียกขานว่า “จูฬกเศรษฐี” เขาได้นำเอาทรัพย์สินครึ่งหนึ่งไปตอบแทนบุญคุณของเศรษฐีผู้เป็นนายเก่า เศรษฐีนายเก่าได้ยกธิดาของตนให้เป็นภรรยาและได้ยกสมบัติให้เป็นมรดกอีกด้วย

ข้อคิดจากชาดก ผู้มีปัญญาฉลาดสามารถสร้างฐานะได้ด้วยทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อย

4. วัณณาโรหชาดก

ในสมัยพุทธกาล ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ได้ทรงปรารภถึงพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ซึ่งจำพรรษาอยู่ในวัดป่าใกล้หมู่บ้านปัจจันตชนบท โดยมีชายคนหนึ่งคอยดูแลรับใช้ ชายคนนั้นต้องการให้พระเถระทั้งสองแตกสามัคคีกัน แต่ทำไม่สำเร็จ พระพุทธเจ้าจึงตรัสเล่าเรื่องวัณณาโรหชาดกว่า

ในอดีตกาล เมื่อพระโพธิสัตว์เกิดเป็นรุกขเทวดาอยู่ในป่า ได้มีราชสีห์กับเสือโคร่งอาศัยอยู่ในถ้ำชายป่า และมีสุนัขจิ้งจอกคอยรับใช้ วันหนึ่งสุนัขจิ้งจอกนึกอยากกินเนื้อราชสีห์และเสือโคร่ง จึงหาอุบายที่จะทำให้สัตว์ทั้งสองแตกสามัคคีกัน สุนัขจิ้งจอกเดินไปหาราชสีห์แล้วกล่าวว่า “ท่านราชสีห์ท่านมีปัญหาอะไรกับเสือโคร่งหรือเปล่า”

“มีปัญหาอะไรหรือ” ราชสีห์ย้อนถาม

สุนัขจิ้งจอกกล่าวยุยงว่า “เห็นเสือโคร่งพูดกับข้าพเจ้าว่า ราชสีห์ไม่มีอะไรดี สู้เสือโคร่งไม่ได้เลย เสือโคร่งรูปร่างใหญ่กว่า ผิวพรรณดีกว่า และชาติตระกูลสูงกว่า”

ราชสีห์ไม่เชื่อ กลับออกปากไล่สุนัขจิ้งจอก “ไม่จริง เสือโคร่งไม่พูดเช่นนั้นหรอก เจ้าไปเถิด”

สุนัขจิ้งจอกเห็นดังนั้นจึงไปหาเสือโคร่งและพูดกับเสือโคร่งในทำนองเดียวกับที่พูดกับราชสีห์

เสือโคร่งเมื่อได้ฟังดังนั้นก็ไม่พอใจ รี่เข้าไปหาราชสีห์แล้วถามว่า “จริงหรือที่เพื่อนพูดดูถูกเรา”

ราชสีห์กล่าวว่า “ถ้าเพื่อนคิดจะทำร้ายผู้ที่อยู่ด้วยกันมานาน เราจะไม่ขออยู่กับเพื่อนอีกต่อไป เพราะผู้ใดเชื่อคำของคนอื่นโดยไม่คิดพิจารณาก่อน ผู้นั้นจะต้องแตกสามัคคีจากเพื่อนและประสบภัย ผู้ใดคอยระแวง มุ่งคอยแต่จะจับผิด ผู้นั้นไม่ใช่เพื่อน ส่วนผู้ใดไม่เชื่อคำยุยงของผู้อื่น ไม่รังเกียจเพื่อน จะนอนปลอดภัย เหมือนบุตรนอนอยู่ในอ้อมอกของมารดา ผู้นั้นชื่อว่าเป็นมิตรแท้”

เมื่อเสือโคร่งได้ฟังคำของราชสีห์ก็ได้สติ จึงกล่าวขอโทษ จากนั้นสัตว์ทั้งสองก็อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีเหมือนเดิม ส่วนสุนัขจิ้งจอกก็หนีไปอยู่ที่อื่น

ข้อคิดจากชาดก คนมีความรู้ย่อมหนักแน่นอยู่ในสามัคคีไม่แตกแยกกับหมู่คณะด้วยคำยุยงของผู้อื่น

5. ทีฆีติโกสลชาดก ว่าด้วยเวรย่อมไม่ระงับด้วยเวร

พระพุทธเจ้าเมื่อประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน ทรงปรารภ ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้กระทำการทะเลาะทุ่มเถียงกัน จึงตรัสพระธรรมเทศนานี้ ดังนี้

ในพระนครพาราณสี มีพระราชาพระนามว่าพระเจ้าพรหมทัตมีพระราชอาณาจักร ส่วนเมืองโกศลมีพระราชาพระนามว่าทีฆีติมีพระราชอาณาจักรเล็ก พระเจ้าพรหมทัตเสด็จยกทัพโจมตีพระเจ้า-ทีฆีติ พระเจ้าทีฆีติจึงเสด็จหนีออกจากพระนครพร้อมพระมเหสี และพระราชโอรสไปอยู่ในเมืองพาราณสี ในขณะนั้นพระมเหสีทรงพระครรภ์ จึงได้ประสูติพระราชโอรสทรงพระนามว่า ทีฆาวุ พระเจ้าทีฆีติกลัวว่าพระเจ้าพรหมทัตจะสืบทราบข่าวของตนเอง จึงพาทีฆาวุราชกุมารหลบอยู่นอกพระนคร ส่วนตัวพระองค์เองและพระมเหสียังคงอยู่ในเมืองตามเดิม ทีฆาวุราชกุมารหลบอยู่นอกพระนครไม่นานเท่าไรนักได้เจริญเติบโตและได้ศึกษาศิลปะสำเร็จทุกสาขา

ต่อมา กัลบก (ช่างตัดผม) ได้จับพระเจ้าทีฆีติโกศลราชและพระมเหสีส่งพระเจ้าพรหมทัต พระเจ้าพรหมทัตจึงมีพระบรมราชโองการสั่งเจ้าพนักงานมัดพระเจ้าทีฆีติพร้อมกับพระมเหสี มัดให้แน่นแล้วแห่รอบเมือง ก่อนประหารชีวิตได้พร่ำบ่นตลอดทางว่า “พ่อทีฆาวุ เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร”

เมื่อพระเจ้าทีฆีติพร้อมกับพระมเหสีสิ้นพระชนม์ ทีฆาวุได้แฝงตัวเข้าไปในวังของพระเจ้า-พรหมทัตในฐานะนักดนตรี ด้วยความเฉลียวฉลาดจึงเป็นคนสนิทของพระเจ้าพรหมทัตจนมีโอกาสที่จะลอบปลงพระชนม์พระเจ้าพรหมทัต แต่ทีฆาวุไม่ทำเพราะนึกถึงคำสั่งสอนของพระราชบิดาก่อนสิ้นพระชนม์ พระเจ้าพรหมทัตจึงได้ดำรัสถามถึงคำของพระเจ้าทีฆีติ ทีฆาวุจึงได้ตอบไปว่า

เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับได้ เพราะไม่จองเวร ซึ่งมีความหมายดังนี้ เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว หมายความว่า เจ้าอย่าได้จองเวรให้ยืดเยื้อ ส่วนคำว่า เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น หมายความว่า เจ้าอย่าแตกร้าวจากมิตรเร็วนัก และเวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร หมายความว่า พระชนกชนนีของข้าพระพุทธเจ้าถูกพระองค์ปลงพระชนม์ชีพเสีย ถ้าข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปลงพระชนม์ชีพของพระองค์เสียบ้าง คนของพระองค์ก็จะปลงชีวิตหม่อมฉัน คนของหม่อมฉันจะเอาชีวิตคนของพระองค์เป็นอย่างนี้สลับไป ไม่จบสิ้น

พระเจ้าพรหมทัตได้ฟังดังนั้นรู้สึกอัศจรรย์ใจในธรรม แล้วยอมรับในความสามารถของทีฆาวุราชกุมารจึงได้อภิเษกขึ้นเป็นพระราชาครองแคว้นตามเดิม อีกทั้งยังพระราชทานพระราชธิดาให้อภิเษกสมรสด้วย

พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสพระโอวาทแก่ภิกษุเหล่านั้นเป็นคำรบสามว่า อย่าเลยภิกษุทั้งหลาย อย่าบาดหมางกัน อย่าทะเลาะกัน อย่าแก่งแย่งกัน อย่าวิวาทกันเลย พระศาสดาครั้นทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้ว ทรงประชุมชาดกว่า บิดามารดาในครั้งนั้น ได้มาเป็นตระกูลมหาราช ส่วนทีฆาวุราชกุมารได้มาเป็นเราตถาคต

ข้อคิดจากชาดก ชาดกเรื่องนี้สอนให้รู้จัก ขันติ โสรัจจะ

ขันติ ความอดทน หมายถึง การรักษาปกติภาพของตนไว้ได้ ในเมื่อถูกกระทบด้วยสิ่งอันไม่พึงปรารถนา ขันติมี 2 ประเภท ได้แก่

1. ขันติ ความอดทนต่อการดำเนินชีวิตทั่วๆ ไป เช่น อดทนต่อความหิว ความกระหาย ความเหนื่อย ความหนาว ความร้อน ความเจ็บป่วย ความโกรธ

2. อธิวาสนขันติ ความอดทนต่อความล่วงเกินของคนอื่น เฉพาะอย่างยิ่งคนที่ต่ำกว่าเรา กล่าวคือ อดทนต่อความเจ็บใจ คือ ทนต่อความกระทบกระแทกแดกดันของคนอื่น

โสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม คือ เมื่อมีความอดทนแล้ว ก็ต้องพยายามสงบใจ ทำใจให้เย็นลงด้วยอุบายอันชอบ เมื่อใจสงบแล้วกิริยาวาจาที่แสดงออกมาก็จะสงบเสงี่ยมเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

6. สัพพทาฐิชาดก ว่าด้วยผู้มีบริวารมากเป็นใหญ่ได้

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันมหาวิหาร ทรงปรารภถึงพระเทวทัต ตรัสพระธรรมเทศนานี้

ในอดีตกาลครั้งพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์ได้เป็นปุโรหิต เป็นผู้จบไตรเพทและศิลปศาสตร์ 18 ประการ รอบรู้ปฐวีวิชัยมนต์ ที่เรียกว่า ปฐวีวิชัยมนต์นั้น คือ มนต์กลับใจให้หลง

อยู่มาวันหนึ่งพระโพธิสัตว์คิดว่าจักสาธยายมนต์นั้น จึงนั่งทำการสาธยายมนต์บนหินดาดที่เนินผาแห่งหนึ่ง นัยว่ามนต์นั้นผู้มีใจวอกแวกความทรงจำไม่ดี ไม่สามารถจะทำให้สำเร็จได้

ในเวลาที่ท่านปุโรหิตทำการสาธยาย มีสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งนอนอยู่ในโพรงแห่งหนึ่ง ได้ยินมนต์นั้นเหมือนกันได้ท่องจำจนแคล่วคล่อง

เมื่อกลับเข้าป่า สุนัขจิ้งจอกได้ร่ายมนต์บังคับสุนัขจิ้งจอกตัวอื่น และสัตว์ต่างๆ เช่น ช้าง ม้า เสือ สิงห์ เป็นต้น ให้อยู่ในอำนาจและตั้งตนเป็นพระราชาของสัตว์ทั้งหลาย ชื่อสัพพทาฐิ

ต่อมาสัพพทาฐิคิดจะแย่งราชสมบัติของพระเจ้ากรุงพาราณสี จึงได้ยกทัพสัตว์ล้อมเมืองเอาไว้ โดยตนยืนบนหลังราชสีห์ที่อยู่บนหลังช้าง ส่งสารไปยังพระเจ้ากรุงพาราณสี ปุโรหิตจึงรับอาสาเพื่อจัดการกับสัพพทาฐิ

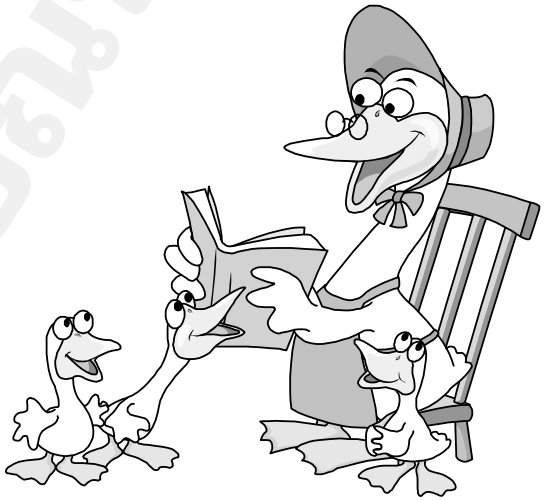
ปุโรหิตจึงได้ถามสัพพทาฐิจะยึดราชสมบัติอย่างไร สุนัขจิ้งจอกจึงตอบว่า เราให้ราชสีห์เปล่งสีหนาท ทำให้มหาชนสะดุ้งตกใจกลัวเสียงแล้วจักยึดเอาราชสมบัติ ปุโรหิตจึงมีอุบายแก้โดยให้เที่ยวตีกลองประกาศว่า ชาวกรุงพาราณสีทั้งหมด จงเอาแป้งถั่วราชมาศปิดช่องหูเสียมหาชน

ปุโรหิตจึงได้ขึ้นไปยังป้อมแล้วพูดกับสัพพทาฐิว่า ท่านไม่อาจให้ราชสีห์เปล่งสีหนาทได้ เพราะพระยาไกรสรสีหราช จะไม่ทำตามคำสั่งของสุนัขจิ้งจอกแก่เช่นท่าน สุนัขจิ้งจอกเป็นสัตว์ดื้อดานอวดดี กล่าวว่า ราชสีห์ทั้งหลายตัวอื่นจงยืนเฉย เรานั่งอยู่บนหลังตัวใดจักให้ตัวนั้นแหละแผดเสียง พระโพธิสัตว์กล่าวว่า ถ้าเช่นนั้น จงให้แผดเสียงเถิด ถ้าท่านสามารถ พญาสุนัขจิ้งจอกจึงให้สัญญาณด้วยเท้าแก่ราชสีห์ตัวที่ตนนั่งอยู่บนหลังว่า จงแผดเสียง ราชสีห์นั้นจึงเม้มปากเปล่งสีหนาทข้างกระพองเศียรช้าง 3 ครั้ง อย่างไม่เคยเปล่งมาเลย ช้างทั้งหลายต่างสะดุ้งตกใจสลัดสุนัขจิ้งจอกให้ตกไปที่โคนเท้า เอาเท้าเหยียบหัวสุนัขจิ้งจอกนั้นแหลกละเอียดไป สุนัขจิ้งจอกสัพพทาฐิถึงแก่ความตาย ณ ที่นั่นเอง ช้างเหล่านั้นได้ยินราชสีห์แล้วก็กลัวภัย คือ ความตาย ต่างก็สับสนชุลมุนวุ่นวายแทงกันตาย จึงทำให้มีเนื้อสัตว์มากมาย **ยกเว้น**ราชสีห์ที่หนีเข้าป่าไป

ปุโรหิตลงจากห้องแล้วให้เปิดประตูพระนคร ให้ตีกลองเที่ยวประกาศไปในพระนครว่า ชาวเมืองทั้งหมดจงเอาแป้งที่หูของตนออก มีความต้องการเนื้อก็จงไปเก็บเอามา มนุษย์ทั้งหลายได้บริโภคเนื้อสด ที่เหลือก็นำไปตากแห้งทำเป็นเนื้อแผ่น กล่าวกันว่า การทำเนื้อแผ่นตากแห้งเกิดขึ้นในครั้งนั้นเอง

พระพุทธเจ้าทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้วทรงประชุมชาดกว่า สุนัขจิ้งจอกในครั้งนั้นได้เป็นเทวดา พระราชาได้เป็นสารีบุตร ส่วนปุโรหิตคือเราตถาคตนี้แล

ข้อคิดจากชาดก คนที่ได้เป็นใหญ่เป็นโตจะต้องมีคุณธรรมมากๆ จึงจะเป็นใหญ่ได้นานๆ ถ้าไม่มีคุณธรรมแล้ว เป็นคนชั่ว ประมาทมัวเมาไปสร้างบาปกรรมเข้า ย่อมเป็นใหญ่ได้ไม่นาน ต้องแพ้ภัยตัวเองประสบทุกข์ในที่สุด

ตัวอย่าง

แบบฝึกหัด

1. ข้อใด**ไม่ใช่**องค์ประกอบของพระรัตนตรัย
1) พระธรรม
2) พระสงฆ์
3) พระพุทธ
4) อริยสัจ ๔

2. พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ที่ใด
1) สวนลุมพินีวัน
2) เมืองกุสินารา
3) ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม
4) แม่น้ำอโนมา

3. สามเณรองค์แรกในศาสนาพุทธคือใคร
1) เจ้าชายสิทธัตถะ
2) พระราหุล
3) พระสารีบุตร
4) โกณฑัญญะ

4. สิ่งใดที่ชาวพุทธเคารพบูชาแทนองค์พระพุทธเจ้า
1) พระบรมสารีริกธาตุ
2) เจดีย์
3) สถูป
4) พระไตรปิฎก

5. พระพุทธเจ้าแสดงธรรมใดโปรดพุทธบิดาในครั้งที่ทรงเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ครั้งแรก
1) พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร
2) มหาเวสสันดร
3) โอวาทปาติโมกข์
4) จาตุรงคสันนิบาต

ตัวอย่าง

6. พุทธศาสนามีส่วนช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของคนในสังคมหลายด้าน **ยกเว้น**ข้อใด
1) ความสามัคคี
2) ความมีระเบียบวินัย
3) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
4) ความยึดมั่นในประโยชน์ของตน

7. มรดกทางวัฒนธรรมข้อใดไม่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา
1) ประเพณีชักพระ
2) วัดพระแก้ว
3) ความเชื่อเรื่องบุญบาป
4) ประชาธิปไตย

8. การพัฒนาพฤติกรรมและการใช้ชีวิตในสังคมเป็นการพัฒนาด้านใด
1) จิตสิกขา
2) ศีลสิกขา
3) กายสิกขา
4) ปัญญาสิกขา

9. ศิลปะในข้อใดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดจากพุทธศาสนา
1) เครื่องเบญจรงค์
2) งานแกะสลักต่างๆ
3) เครื่องจักสาน
4) จิตรกรรมฝาผนัง

10. หลักธรรมใดสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาประเทศ
1) อบายมุข ๔
2) อริยสัจ ๔
3) อกุศลมูล ๓
4) อกุศลกรรมบถ ๑๐

ตัวอย่าง

11. ข้อใดกล่าวถึงพระพุทธเจ้า**ไม่ถูกต้อง**

1) 7 วันพระราชมารดาสิ้นพระชนม์
2) 8 พรรษาเข้ารับการศึกษา
3) 16 พรรษาอภิเษกสมรส
4) 29 พรรษาเสด็จออกบรรพชา

12. ข้อใด**ไม่ใช่**พุทธกิจของพระพุทธเจ้า

1) ตรวจดูเวไนยสัตว์
2) เสด็จออกบิณฑบาต
3) ทรงบัญญัติพระวินัย
4) แสดงธรรมแก่ประชาชน

13. จุฬันเตวาสิกร่ำรวยเป็นเศรษฐีด้วยการเริ่มต้นขายสิ่งใด

1) หนูตาย
2) บ้าน
3) อาหาร
4) เนื้อสัตว์

14. สุนัขจิ้งจอกในเรื่องวัณณาโรหชาดก เปรียบเหมือนบุคคลใด

1) คนช่างยุ
2) คนเห็นแก่ตัว
3) คนเกียจคร้าน
4) คนฉวยโอกาส

15. “**พุทธ**” หมายถึงข้อใด

1) ศีล สมาธิ ปัญญา
2) ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
3) การพ้นทุกข์
4) วิธีดับทุกข์

ตัวอย่าง

พระธรรม

หลักธรรมในพระพุทธศาสนา

หลักธรรม	นิยาม	หลักธรรมย่อย
ขันธ์ ๕	ขันธ์ ๕ คือ องค์ประกอบของมนุษย์ 5 ประการ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1. รูป คือ รูปขันธ์ 1 2. นาม คือ จิต แบ่งเป็น 4 ประการ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และวิญญาณขันธ์	1. รูปขันธ์ คือ ส่วนที่เป็นร่างกายของมนุษย์ ประกอบด้วยธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ 2. เวทนาขันธ์ คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์รับรู้สิ่งต่างๆ มี 3 ประการ ดังนี้ 1. ชอบหรือเป็นสุข (สุขเวทนา) 2. ไม่ชอบหรือเป็นทุกข์ (ทุกขเวทนา) 3. เฉยๆ (อุเบกขาเวทนา) 3. สัญญาขันธ์ คือ ความจำได้หมายรู้ 4. สังขารขันธ์ คือ สิ่งที่ปรุงแต่งจิตหรือสิ่งกระตุ้นผลักดันให้มนุษย์กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง 5. วิญญาณขันธ์ คือ การรับรู้ผ่านประสาทรับสัมผัสทั้ง 5 และใจ ได้แก่ 1. รูป – การรับรู้ทางตาหรือการเห็น (จักขุวิญญาณ) 2. เสียง – การรับรู้ทางหูหรือการได้ยิน (โสตวิญญาณ) 3. กลิ่น – การรับรู้ทางจมูกหรือการได้กลิ่น (ฆานวิญญาณ) 4. รส – การรับรู้ทางลิ้นหรือการลิ้มรส (ชิวหาวิญญาณ) 5. โผฏฐัพพะ – การรับรู้ทางกายหรือการสัมผัสทางกาย (กายวิญญาณ) 6. ธรรมารมย์ – การรับรู้ทางใจ อารมณ์ทางใจ หรือสิ่งที่ใจนึกคิด (มโนวิญญาณ)

หลักธรรม	นิยาม	หลักธรรมย่อย
อริยสัจ ๔	ความจริงอันประเสริฐ	1. ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ปัญหาของชีวิตทุกรูปแบบ 2. สมุทัย คือ สาเหตุของความทุกข์หรือสาเหตุของปัญหา คือ ความอยากที่เกินพอดี เรียกว่า ตัณหา มี 3 ประเภท ดังนี้ 1. กามตัณหา – อยากได้ 2. ภวตัณหา – อยากเป็น 3. วิภวตัณหา – อยากไม่เป็น 3. นิโรธ คือ การแก้ไขความทุกข์ แก้ไขปัญหาให้หมดไป 4. มรรค ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบ 8 ประการ ดังนี้ 1. สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4. สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ 5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6. สัมมาวายามะ พยายามชอบ 7. สัมมาสติ ระลึกชอบ 8. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ คุณของอริยสัจ 1. อริยสัจสอนให้แก้ปัญหาด้วยปัญญาและเหตุผล 2. อริยสัจสอนให้ไม่ประมาท 3. อริยสัจสอนให้แก้ปัญหาด้วยตนเอง 4. อริยสัจสอนให้เห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง

หลักธรรม	นิยาม	หลักธรรมย่อย
ศรัทธา ๔	ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาและเหตุผล	1. กัมมสัทธา เชื่อว่ากรรมเป็นการกระทำที่มีอยู่จริง 2. วิบากสัทธา เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง กรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ 3. กัมมัสสกตาสัตธา เชื่อว่าทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง ไม่มีใครหนีกรรมไปได้ 4. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ว่าพระองค์ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง
ไตรสิกขา	การศึกษาและฝึกอบรม มี 3 ประการ	1. ศีลสิกขา การฝึกอบรมทางกายและวาจาให้เป็นคนไม่เบียดเบียนผู้อื่น 2. จิตตสิกขา การอบรมทางจิตใจให้มีสมาธิดีงามเข้มแข็ง มีความสุข 3. ปัญญาสิกขา การฝึกอบรมด้านปัญญาเกิดความรู้แจ้ง เห็นชอบ ดำริชอบ
ภาวนา ๔	การฝึกอบรม หรือทำให้เจริญ	1. กายภาวนา เป็นการพัฒนากาย ร่างกายมีสุขภาพที่แข็งแรง 2. ศีลภาวนา เป็นการพัฒนาศีล รักษาตนเองให้อยู่ในศีล 3. จิตตภาวนา เป็นการพัฒนาจิต ให้มีสมาธิร่าเริงแจ่มใส 4. ปัญญาภาวนา เป็นการพัฒนาปัญญาเสริมสร้างความรอบรู้

หลักธรรม	นิยาม	หลักธรรมย่อย
อบายมุข ๖	หนทางแห่งความเสื่อม มี 6 ประการ	1. ติดสุราและของมึนเมา มีโทษ 6 ประการ 1. เสียทรัพย์ 2. เกิดการทะเลาะวิวาท 3. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค 4. เสียเกียรติยศชื่อเสียง 5. ทำให้ไม่รู้อาย 6. ปัญญาเสื่อมลง 2. ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 ประการ 1. ได้ชื่อว่าไม่รักษาตัว 2. ได้ชื่อว่าไม่รักษาครอบครัว 3. ได้ชื่อว่าไม่รักษาสมบัติ 4. เป็นที่ระแวงสงสัย 5. เป็นเป้าให้เขาใส่ความ 6. เป็นบ่อเกิดของเรื่องเดือดร้อนต่างๆ 3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษทำให้การงานเสียหาย 4. ติดการพนัน มีโทษ 6 ประการ 1. เมื่อชนะย่อมก่อเวร 2. เมื่อแพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ 3. ทรัพย์หมดไป 4. เข้าที่ประชุม คนไม่เชื่อถ้อยคำ 5. เพื่อนฝูงหมิ่นประมาท 6. ไม่มีใครอยากให้เป็นคู่ครองของลูก 5. คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษเราจะกลายเป็นคนชั่วไปด้วย 6. เกียจคร้านการงาน มีโทษทำให้เป็นคนยกเหตุต่างๆ มาอ้างเพื่อจะไม่ทำงาน

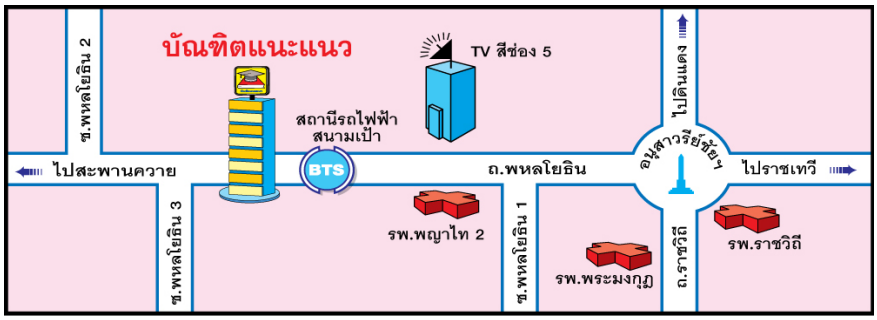
โปรดทราบ!

ตัวอย่างนี้จะโชว์เฉพาะหน้า 1-30 เท่านั้น

หากจะขอดูหนังสือทั้งเล่ม ต้องติดต่อที่

บัณฑิตแนะแนว (โทรศัพท์ 02-2794808)

หรือ ที่ร้านจำหน่ายหนังสือชั้นนำทั่วประเทศ

สำนักงานบัณฑิตแนะแนว 1033/4 ถ.พหลโยธิน สามเสนใน พญาไท กทม. 10400

เวลาทำงาน 08.00-17.00 น. **Website :** www.bunditnaenaew.com

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เปิดทุกวัน (จันทร์-อาทิตย์) โทรศัพท์ 02-2794808 แฟกซ์ 02-6171820

ตรงตามหลักสูตรใหม่

ชุด โจทย์ขั้นเทพ และคลังโจทย์... หนังสือชุดเดียวในประเทศไทย!!ที่มี "ตารางสรุปค่าสถิติของนักเรียนทั่วประเทศ" สำหรับใช้เปรียบเทียบเพื่อประเมินความสามารถของตัวเองในแต่ละวิชาได้อย่างชัดเจน จัดพิมพ์หลายเล่ม แยกตามระดับชั้น โจทย์ครอบคลุมและพลิกแพลงหลายรูปแบบ เพื่อความเป็นเลิศเหนือระดับ พร้อมเฉลยละเอียดเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับใช้เตรียมสอบเพื่อวัดพื้นฐานความรู้, สอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ และสอบแข่งขันในทุกสนาม!

โจทย์ขั้นเทพ ประถม
ราคา 199 บาท

โจทย์ขั้นเทพ ม.ต้น
ราคา 299 บาท

คลังโจทย์ประถม
ราคา 199 บาท

คลังโจทย์ ม.ต้น
ราคา 299 บาท

ชุด TOP เป็นหนังสือสรุปเนื้อหาสำคัญ ตามหลักสูตรในแต่ละวิชาของแต่ละระดับชั้นพร้อมแบบฝึกหัดท้ายบท เหมาะสำหรับนักเรียนใช้อ่านทบทวนความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลการสอบที่ยอดเยี่ยม

ชุด TEST เป็นหนังสือโจทย์แบบฝึกหัดเรียงตามบทเรียนแต่ละเรื่องของวิชานั้นๆ เหมาะสำหรับนักเรียนใช้ฝึกทำเพื่อทบทวนและพัฒนาความรู้ด้วยตัวเอง เพราะจะมีโจทย์ ที่ออกครอบคลุมทุกเรื่องครบถ้วนและพลิกแพลง ตั้งแต่ง่ายไปหายาก พร้อมเฉลยอย่างละเอียด

หนังสือทั้ง ชุด TOP และ ชุด TEST จัดพิมพ์ด้วยกระดาษ BOOK PAPER อย่างดี โดยระดับประถมศึกษา แยกเป็น 6 ชั้นๆ ละ 5 วิชา คือ คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย และสังคมศึกษา ดังนี้

TOP ป.1-ป.3
ราคา 89 บาท

TOP ป.4-ป.6
ราคา 109 บาท

TEST ป.1-ป.3
ราคา 69 บาท

TEST ป.4-ป.6
ราคา 79 บาท

ชุด เตรียมสอบ NT & O NET และสอบเรียนต่อ
เพื่อเตรียมสอบ NT & O-NET และ สอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ มีหลายเล่ม

คู่มือสอบ O-NETและNT ชั้นป.6
ราคา 109 บาท

เฉลยข้อสอบจริงเข้า ม.1
ราคา 159 บาท

คัมภีร์สอบเข้า ม.1 สาธิต
ราคา 299 บาท

ชุดยอดเก็งเข้า ม.1
ราคา 159 บาท

มีวางจำหน่ายที่ร้านหนังสือชั้นนำทั่วประเทศ หรือสั่งซื้อโดยตรงที่

บัณฑิตแนะแนว กว่า 30 ปีในวงการและคุณภาพเชื่อถือได้ 1033/4 ถ.พหลโยธิน สามเสนใน พญาไท กทม. 10400
โทรศัพท์ 02-2794808 แฟกซ์ 02-6171820 www.bunditnaenaew.com

กว่า 30 ปี ในวงการศึกษา
กับ 4 ผลงานคุณภาพ
ที่สร้างสรรค์เพื่อเยาวชนไทย

1 ศูนย์จัดสอบวัดความรู้

จัดสอบPRE-TEST ด้วยข้อสอบมาตรฐานพร้อมกันทั่วประเทศ ปีละกว่า 200,000 คน โดยแบ่งการสอบ ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับการศึกษาของนักเรียน คือ ระดับประถมศึกษา (ป.2-ป.6), ระดับมัธยมต้น (ม.1-ม.3) และ ระดับมัธยมปลาย (ม.4-ม.6) เพื่อให้นักเรียน ทราบระดับความสามารถทางวิชาการของตนเอง จนใช้เป็นแนวทางในการเลือกสถานศึกษาต่อและอาชีพได้อย่างเหมาะสม

2 ศูนย์ผลิตตำราและสำนักพิมพ์

ผลิตและจำหน่ายหนังสือคู่มือประกอบการเรียนตั้งแต่ประถม-มัธยมปลาย ด้วยความโดดเด่นของเนื้อหาที่อ่านเข้าใจง่าย ครบถ้วนตรงตามบทเรียน ทั้งเทอมต้น-เทอมปลาย เพิ่มศักยภาพในการเรียนและเตรียมตัวสอบสำหรับทุกระดับชั้น

3 ศูนย์กวดวิชาแนวใหม่

รูปแบบใหม่ของการกวดวิชา เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถม-ม.ปลาย ดำเนินการสอนโดยทีมอาจารย์ชั้นนำของประเทศที่มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจง่าย เน้นปูพื้นฐานให้แน่น เสริมด้วยกระบวนการสอบ เพื่อวัดและพัฒนาความรู้ตลอดหลักสูตร โดยมีเจ้าหน้าที่แนะแนว คอยดูแลอย่างใกล้ชิด

4 ศูนย์บริการด้านแนะแนว

การริเริ่มและบุกเบิกงานแนะแนวที่เปิดให้บริการแก่โรงเรียน, ครู, ผู้ปกครอง และนักเรียนทั่วประเทศ ตลอดเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา เป็นผลงานอีกด้านหนึ่งที่เราภูมิใจ ทั้งในเรื่องของการรวบรวมข้อมูล-ข่าวสาร, ผลิตสื่อและบริการต่างๆ ทางด้านแนะแนวออกเผยแพร่

คัมภีร์สรุปเนื้อหา ป.6
สังคมศึกษา
ISBN 978-616-504-290-1
9 786165 042901
ราคา 159 บาท